

Konceptualne metafore u anglofonim i ruskim političkim govorima

Kolar, Klara

Master's thesis / Diplomski rad

2020

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, University of Zagreb, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište u Zagrebu, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:131:597371>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-08-16**

Sveučilište u Zagrebu
Filozofski fakultet
University of Zagreb
Faculty of Humanities
and Social Sciences

Repository / Repozitorij:

[ODRAZ - open repository of the University of Zagreb
Faculty of Humanities and Social Sciences](#)

Odsjek za anglistiku

Odsjek za istočnoslavenske jezike i književnost

Filozofski fakultet

Sveučilište u Zagrebu

Konceptualne metafore u anglofonim i ruskim političkim govorima

Diplomski rad

Student: Klara Kolar

Mentor: dr. sc. Mateusz-Milan Stanojević

Komentor: dr. sc. Anita Hrnjak

U Zagrebu, 8. rujna 2020.

Abstract

This master's thesis compares conceptual metaphors in speeches given by American and Russian politicians during the Cold War and the Ukraine Crisis. The thesis has three main aims. The first is to examine different aspects of conceptual metaphors in the political discourse regarding their source domain, level of conventionality and deliberacy, which are believed to be similar in all speeches and both languages. The second aim is to see how the purpose of the text influences the choice of conceptual metaphors. The third aim is to explore whether and how time affects the form and usage of conceptual metaphors. This study relies on the cognitive linguistic claim that the human cognitive system and the experience of life is universal, which is why our perception of the world can be described similarly, regardless of the language. The analysis of conceptual metaphors in political speeches attempts to show how certain events are reflected in language with regards to the topic, purpose and period of the speech, whereas a comparative study of languages helps us gain insight into how our cognitive system, experience and culture affect how we view the world around us.

Key words: politics, conceptual metaphors, Cold War, Ukraine crisis, United States, Russia

Аннотация

В этой дипломной работе изучаются и сравниваются концептуальные метафоры в речах американских и российских политиков во время холодной войны и кризиса на Украине. Диссертация имеет три основные цели. Одна из них заключается в рассмотрении различных аспектов концептуальных метафор в политическом дискурсе, касающихся области-источника, уровня намеренности и конвенциональности, которые считаются похожими во всех речах и на обоих языках. Вторая задача - увидеть, как цель текста влияет на выбор и использование концептуальных метафор. Третья цель - выяснить, влияет ли время на форму и использование концептуальных метафор и каким способом. Это исследование опирается на когнитивно-лингвистическое утверждение о том, что когнитивная система человека, а также и его жизненный опыт, универсальны, поэтому наше восприятие мира можно описать одинаковым способом, независимо от языка. Анализ концептуальных метафор в политических речах пытается показать, как определенные (политические) события отражаются в языке по отношению к теме, цели и периоду речи. Сравнительное изучение языков позволяет нам понять, как наша когнитивная система, опыт и культура влияют на то, как мы видим мир, окружающий

нас.

Ключевые слова: политика, концептуальные метафоры, холодная война, кризис на Украине, США, Россия

Sadržaj

1. Uvod	6
2. Temeljni pojmovi	7
2.1. Konceptualna metafora, izvorna i ciljna domena	7
2.2. „Procedura identifikacije metafora“ (MIP)	9
2.3. Personifikacija i metonimija	10
2.4. Aspekti konceptualnih metafora: konvencionalnost i hotimičnost	11
2.4.1. Konvencionalnost	11
2.4.2. Teorija hotimične metafore (DMT) i proces identifikacije hotimične metafore (DMIP)	12
3. Uloga metafore u politici	13
4. Povijesni pregled konfliktnih točaka u rusko-američkom odnosu 20. i 21. stoljeća	14
4.1. Kratka povijest Hladnog rata	14
4.2. Krimski kriza – uzrok i posljedice	15
5. Metodologija	16
6. Analiza transkripta govora	17
6.1. Ronald Reagan	17
6.1.1. Tablica i opća analiza	18
6.1.2. Analiza metafora i svrhe govora	21
6.2. Mihail Gorbačov	31
6.2.1. Tablica i opća analiza	31
6.2.2. Analiza metafora i svrhe govora	33
6.3. Barack Obama	39
6.3.1. Tablica i opća analiza	40
6.3.2. Analiza metafora i svrhe govora	42
6.4. Vladimir Putin	50
6.4.1. Tablica i opća analiza	50
6.4.2. Analiza metafora i svrhe govora	53
6.5. Usporedna analiza sveukupnih rezultata svih političara	64
7. Usporedna analiza sveukupnih rezultata svih političara	67
8. Literatura:	74

1. Uvod

Bez obzira na naše mišljenje o njoj, politika predstavlja ne samo aspekt našeg svakodnevnog života, već cijelu sferu koja njime upravlja. Njezin utjecaj odražava se svugdje, od očitih dijelova života (npr. u našem obrazovanju, poslovnoj karijeri, administraciji, zdravstvu i sl.) do nekih, ne na prvi pogled vidljivih, aspekata, kao što je jezik. Ovaj diplomski rad proučava kako se politika izražava (tj. odražava) u jeziku, i to u obliku konceptualnih metafora. U ovom će se radu stoga proučavati konceptualne metafore u političkim govorima američkih i ruskih političara iz perioda Hladnog rata i Krimske krize. Za proučavanje su odabrani upravo ova tema i periodi te političari ovih zemalja zato što oba konflikta na svojevrsan način povezuju ove dvije države, što omogućuje usporednu analizu uporabe i manifestacije konceptualnih metafora u engleskom i ruskom (političkom) jeziku, zanimljivu zbog povijesti suparničkih odnosa između tih zemalja.

Glavni je cilj ovog rada istražiti i usporediti kakve konceptualne metafore koriste američki, a kakve ruski političari, s obzirom na temu, svrhu i period nastanka govora. Budući da konceptualne metafore odražavaju način na koji percipiramo svijet oko sebe i strukturiramo te ideje u glavi, što je, zahvaljujući kognitivnom sustavu i iskustvu življenja kod većine ljudi (a samim time i naroda) jednako, pretpostavka od koje polazi ovaj rad je da su konceptualne metafore u političkim govorima u oba jezika vrlo slične. Prema tome, početna pretpostavka je da će više od 50 % konceptualnih metafora svakog od političara pripadati istim tematskim grupama, organiziranima na temelju zajedničkih izvornih domena, koje potječu od univerzalnog ljudskog iskustva života, dok će ostatak metafora biti raspodijeljeno po drugim tematskim grupama, ovisno o svrsi govora, kulturi i individualnom stilu političara. Osim izvornih domena, aspekti metafora koji će se proučavati bit će razina konvencionalnosti (jesu li metafore konvencionalne ili nekonvencionalne) te hotimičnosti (jesu li hotimične ili nehotične), a polazna hipoteza je da će više od 90 % metafora svakog od političara biti konvencionalno i nehotično, što možemo objasniti metaforičnošću ljudskog kognitivnog sustava, zbog koje čovjek po prirodi stvari uspoređuje s drugim stvarima te u svakodnevnom jeziku nesvjesno koristi obilje metafora.

S druge strane, iako je polazna pretpostavka da su konceptualne metafore u svim govorima i u oba jezika slične, pretpostavka je i da način na koji će biti korištene primarno ovisi o svrsi govora u kojem su korištene. Unatoč tome što su teme svih govora ili Hladni rat ili Krimska kriza, koja će metafora biti uporabljena u kojem nastupu i na kakav način ovisi o

tome koju poruku političar želi prenijeti, odnosno o svrsi govora. Sukladno tome, smatram da će preko 50 % metafora svakog političara pripadati jednakim tematskim grupama, ali i da će biti korištene na različite načine te s različitom učestalošću.

Posljednje pitanje o kojem će biti riječ u ovom radu pitanje je mijenjanja konceptualnih metafora kroz vrijeme. S obzirom na to da su teme svih govora slične (svojevrсни sukob Istoka i Zapada), ali vremenski raskorak između njih iznosi oko trideset godina, postavljaju se sljedeća pitanja: je li došlo do promjene u konceptualnim metaforama? Ako jest, kakvih? Što je utjecalo na te promjene? Na kraju, jesu li te promjene vidljive u oba jezika te mogu li se pripisati političkom sustavu u državi? Aspekti koji će se primarno gledati u proučavanju ovih pitanja su: a) pojavljivanje anglizama i engleskih metafora u ruskim govorima, b) reference na područja suvremenog života i c) uporaba tehnoloških metafora.

Ovaj diplomski rad strukturiran je na sljedeći način: nakon uvoda slijedi objašnjenje termina iz kognitivne lingvistike koji su važni za ovo istraživanje, kao što je konceptualna metafora, ciljna i izvorna domena, procedura identifikacije metafora (MIP), metonimija i personifikacija, hotimičnost i konvencionalnost te teorija hotimične metafore (DMT) i proces identifikacije hotimične metafore (DMIP) u kontekstu konceptualnih metafora. Nakon toga slijedi dio koji pojašnjava ulogu metafora u političkom diskursu, povijesnu pozadinu američko-ruskih odnosa tijekom Hladnog rata i Krimске krize te objašnjenje metodologije koja je korištena u ovom radu. Sljedeći, peti, dio bit će posvećen rezultatima analize govora političara iz tog vremena – konkretno, Ronalda Reagana i Mihaila Gorbačova iz hladnoratovskog perioda, odnosno Baracka Obame i Vladimira Putina iz razdoblja Krimске krize (2014. godine) te pet godina nakon nje (2019), a zatim i usporedna analiza sveukupnih rezultata svih političara, što ujedno predstavlja i glavni dio ovog rada. Poslije ovog, centralnog dijela, slijede, rasprava i zaključak.

2. Temeljni pojmovi

2.1. Konceptualna metafora, izvorna i ciljna domena

Kako bismo definirali što je to konceptualna metafora, prvo trebamo odrediti što je to metafora u tradicionalnom smislu riječi. Standardna definicija nalikuje onoj koja se može naći u *Hrvatskoj enciklopediji*, a koja dolazi još od Aristotela i navodi da je metafora „figura riječi ili trop, neobično upotrijebljen izraz 'prenesena' značenja, zamjena za uobičajen izraz s kojim

se nalazi u odnosu značenjske sličnosti“, odnosno „nadamjestak koji kaže jedno, a predmnijeva drugo“ (metafora). Rogić Musa nadopunjuje tu definiciju i dodaje kako je metafora „ključni čimbenik tzv. pjesničkoga jezika“ (2011: 139), što se ne razlikuje znatno od opisa koji nude Lakoff i Johnson, a prema kojemu se na metaforu tradicionalno gleda kao na medij pjesničke i retoričke mašte, koji ne pripada svakodnevnom jeziku (1980: 3). Metafora u tradicionalnom smislu tako polazi od ideje da se značenje jedne riječi prenosi na drugu riječ, što naizgled nalikuje definiciji konceptualne metafore, ali među njima je ipak jedna ključna razlika, a to je da se u tradicionalnom smislu na metafore gleda kao na isključivo lingvističko sredstvo, nevezano s realnošću i materijalnim svijetom (Dālālāu, 2011: 236), i to sredstvo koje se koristi samo u književnosti. Za razliku od toga, ideja koja je Lakoffu i Johnsonu poslužila kao temelj definicije konceptualne metafore u kognitivnoj lingvistici počiva na tvrdnji da metafora „prožima“ naš svakodnevni život, i to ne samo naš jezik, već i naše misli i djela jer je konceptualni (a samim time i kognitivni) sustav po prirodi metaforičan (1980: 3). Prema toj ideji, metafora ne samo da se ne koristi isključivo u pjesničkom jeziku, već je ukorijenjena u našem načinu razmišljanja, odnosno načinu na koji koncipiramo svijet oko sebe. Ovaj kognitivni pristup metaforama s vremenom je „nadvladao“ tradicionalni pristup njima, a sam je Lakoff teoriju konceptualne metafore nazvao „suvremenom teorijom metafore“ (1993: 202).

Kako bismo bolje konkretizirali konceptualnu metaforu i objasnili kako funkcionira, možemo je opisati na sljedeći način: metafora u kognitivnom smislu podrazumijeva shvaćanje jedne konceptualne domene s pomoću druge konceptualne domene, pri čemu onu domenu iz koje „posuđujemo“ značenje nazivamo izvornom domenom (engl. *source domain*), a onu koju uz njezinu pomoć shvaćamo ciljnom domenom (engl. *target domain*) (Kövecses 2010: 4). Točnije, značenje izvorne domene djelomično se prenosi, „preslikava“ na značenje ciljne domene; izvorna domena izvor je značenja, a ciljna „konačno odredište“ prenošenja značenja (Dālālāu, 2011: 237). Prema Lakoffu i Johnsonu, klasičan primjer takve metafore je VRIJEME JE NOVAC (1980: 7), koju vidimo u primjerima kao što su *tratiti vrijeme, štedjeti vrijeme, dati (kome) vremena*, a koja nam, za razliku od metafora u tradicionalnom smislu, omogućuje da jednu domenu shvatimo s pomoću druge, ne samo u izoliranim slučajevima, već u cijelim područjima iskustva (1980: 117). Nadalje, kao što sami Lakoff i Johnson navode, metafore su ključno oruđe za shvaćanje svijeta oko nas i igraju glavnu ulogu u stvaranju naše socijalne i političke realnosti (1980: 159), ali način na koji ćemo ih stvoriti ovisi ne samo o našem kognitivnom sustavu, već i o kulturi u kojoj živimo (1980: 5). Naime, kognitivni sustav u

većine ljudi jest sličan, zbog čega su i metafore u mnogima narodima slične (što vidimo i u primjeru VRIJEME JE NOVAC), ali svaki čovjek, svaki narod živi „unutar“ kulture i ne može se odijeliti od nje (Sopova, 2015: 652). Upravo zato među različitim narodima postoje kulturološke razlike, zahvaljujući kojima svaka kultura ima i neke metafore karakteristične isključivo za nju. I jedna i druga tvrdnja u ovom radu provjerit će se proučavanjem izvornih domena metafora, koje će se zatim na temelju sličnosti podijeliti na tematske grupe, kao što to predlaže Kövecses (2015: 41).

Postoji nekoliko načina s pomoću kojih možemo saznati ima li riječ metaforičko značenje ili nema, a jedan od njih je tzv. „procedura identifikacije metafora“ (MIP), metoda koju je osmislila grupa znanstvenika pod nazivom *Pragglejaz Group*, o kojoj će riječ biti u sljedećem odjeljku.

2.2. „Procedura identifikacije metafora“ (MIP)

„Procedura identifikacije metafora“ (*Metaphor Identification Procedure*) (MIP) metoda lingvistička je metoda čiji je cilj ustanoviti potencijalno metaforično značenje svake leksičke jedinice u tekstu pojedinačno, ovisno o njezinom kontekstualnom značenju (Pragglejaz Group, 2007: 2). Ova metoda omogućuje cjeloviti i dubinski pristup konceptualnim metaforama jer traži metaforički potencijal svake jedinice, zahvaljujući čemu možemo lakše prepoznati koncept iza nje, ali i brže shvatiti cijelu ideju teksta. MIP metoda sastoji se od četiri osnovna koraka: prvi iziskuje da pročitamo cjeloviti tekst, drugi da podijelimo tekst na leksičke jedinice, treći da s pomoću rječnika utvrdimo: što svaka od tih jedinica znači u kontekstu, koje je osnovno značenje jedinice i postoji li kontrast između kontekstualnog i osnovnog značenja, a četvrti da na temelju saznanja odredimo je li riječ metafora ili nije – ako kontrasta ima, jest, ako nema, nije (2007: 3).

Iako je ova metoda pouzdana i lako shvatljiva, relativno je subjektivna i podosta ovisi o tome kako osobno konceptualiziramo našu okolinu. Upravo zbog toga članovi Pragglejaz grupe odluke o metaforičnosti riječi donosili su na temelju rasprave i dogovora (2007: 17), no s obzirom na prirodu ovog rada, sve procjene donesene su na temelju osobnog mišljenja i intuicije autorice, zbog čega je procjena relativno subjektivna. Još jedan problem ove metode proizlazi iz pitanja određivanja leksičkih jedinica: konkretno, pitanja definiranja višerječnih izraza, fraznih glagola, frazema i kolokacija koje se uvijek pojavljuju u istom obliku (2007:

27, 28). Članovi Pragglejaz grupe višerječne izraze i frazne glagole odlučili su analizirati kao jedinice koje se ne mogu razdijeliti na mane dijelove, dok su frazeme (kao što je *dati petama vjetra*) i kolokacije (npr. *odustati od čega*, *doći do zaključka*) odlučili dijeliti na manje komponente (2007: 28). Isto se pitanje pojavilo i tijekom ovog rada i donesena je odluka da će se poštivati odluka Pragglejaz grupe: ako je frazni glagol, recimo *give up*, korišten u sekundarnom značenju, samo značenje neće se dijeliti i samim time njegovi dijelovi analizirat će se zajedno, ali se pritom brojiti kao dvije jedinice, s obzirom na to da se sve analize odnose na ukupan broj riječi, ne jedinica. Jedina iznimka nalazi se u slučaju polusloženica, koje su također definirane kao dvije riječi (zato što se sastoje od dvije riječi i nose dva značenja). Ovakav način analize utječe na rezultate, ali s obzirom na to da je korpus, kao i broj „problematicnih“ jedinica, relativno skroman, taj utjecaj neće biti velik. Na kraju, autori su sve riječi u članku analizirali s pomoću rječnika *Macmillan Dictionary* (2007: 15), a isti će biti korišten i ovdje – kako za određivanje vrste jezične jedinice, tako i za određivanje njihova značenja. Za govore na ruskom jeziku u istu svrhu koristit će se *Викисловарь*.

2.3. Personifikacija i metonimija

Među najrelevantnijim načinima prikaza sekundarnog značenja u ovom radu svakako su metode personifikacije i metonimije. Prema Lakoffu i Johnsonu, personifikacija je tip ontološke metafore u kojoj se fizički objekti ili apstraktne pojave prikazuju kao osobe (1980: 33). Kao kategorija, personifikacija pokriva veliki spektar metafora jer svaka personifikacija ukazuje na drugi aspekt objekta ili pojave koji želimo dočarati nekome, ali ono što je zajedničko svima njima je da nam olakšavaju da pojave ili objekte koji ne funkcioniraju kao i mi shvatimo na način prihvatljiv našem umu (1980: 34). Personifikacija kao tip metafore naročito je značajna za ovaj rad jer je, kako Vraciu navodi, metaforička slika političkog svijeta antropocentrična, odnosno, političku je realnost čovjek metaforički koncipirao tako da nalikuje njegovom tijelu, potrebama, genetskim odnosima i sl. (2012: 301). Stoga ne čudi da velik broj metafora u ovom radu pripada upravo takvom tipu metafora, koje se zatim dijele na manje grupe (ovisno o svrsi, to jest načinu uporabe metafore), a bit će demonstrirane u ovom radu.

Kao i personifikacija, metonimija daje obilježja živih bića apstraktnim pojavama i fizičkim stvarima, ali za razliku od nje (i konceptualne metafore općenito), naglasak stavlja ili na ulogu referenta (Lakoff i Johnson, 1980: 35), ili na dio cjeline važan za uspostavljanje

metaforičkog značenja, odnosno na dio na koji se želimo fokusirati (1980: 36). Klasični primjer prvog tipa metafora bio bi npr. *čitao sam Krležu*, pri čemu se ne misli na Miroslava Krležu, pisca, već na djela koja je napisao, a drugi tip metonimije može se očitovati u primjerima nalik *potrebno mi je par snažnih ruku da podigne ovaj stol*, gdje iz konteksta shvaćamo da ruke predstavljaju osobu, ali onaj dio osobe koji je bitan za podizanje stola. Neke od najpoznatijih metonimija su one sazidane na principu PROIZVOĐAČ UMJESTO PROIZVODA, OBJEKT UMJESTO KORISNIKA OBJEKTA, MJESTO UMJESTO DOGAĐAJA, ONAJ KOJI KONTROLIRA UMJESTO ONOGA ŠTO SE KONTROLIRA, INSTITUCIJA UMJESTO LJUDI KOJI VLADAJU NJOME, MJESTO UMJESTO INSTITUCIJE itd. (1980: 38). S obzirom na to da se ovaj rad bavi političkim metaforama, posebno su važne posljednje dvije vrste metonimija, u kojima se političari odgovorni za kakav potez predstavljaju državama, ili institucije u kojima se nešto događa mjestom na kojem se nalazi, što će detaljnije biti pokazano u samoj analizi.

2.4. Aspekti konceptualnih metafora: konvencionalnost i hotimičnost

2.4.1. Konvencionalnost

Kao što je već rečeno, konceptualna priroda ljudskog razmišljanja i čovjek nerazdjeljivi su do te razine da je ponekad teško procijeniti ima li neka riječ u određenom kontekstu metaforičko značenje ili je to njezino osnovno značenje – odnosno, je li značenje te riječi izvorno, ili je već toliko konvencionalizirano da ga korisnici ni ne primjećuju. Jurčić Katunar objašnjava da pitanje konvencionalnosti nije „crno-bijelo“, već da je konvencionalnost „pitanje stupnja“ (2018: 238): s obzirom na to da ne možemo točno utvrditi koliko ljudi koristi ili prepoznaje određenu metaforu, teško je točno utvrditi je li metafora u potpunosti konvencionalna, odnosno mrtva, ili potpuno nekonvencionalna, odnosno kreativna. No možemo odrediti je li neko metaforičko značenje riječi dovoljno konvencionalizirano da je ušlo u rječnik kao primjer sekundarnog značenja ili ne; naime, Reijnerse navodi da je upravo to kriterij pri razlikovanju konvencionalnih i kreativnih metafora (2018: 234). Isto tako, iz vlastitog jezičnog iskustva znamo postoje li neke metafore, unatoč tome što se ne spominju u rječniku (npr. znamo da koncept *majke Rusije* postoji, iako pod pojmom „Rusija“ u rječniku nije navedeno „majka“). Stoga, kako bi se utvrdilo je li metafora u ovom radu konvencionalna ili kreativna, poduzet će se nekoliko koraka: prvo će se u rječniku *Macmillan Dictionary*, odnosno *Викисловарь*, provjeriti je li značenje riječi u određenom kontekstu navedeno kao jedno od potencijalnih značenja te riječi ili nije. Ako jest, metaforu ćemo smatrati konvencionalnom; ako nije, s pomoću vlastite procjene zaključit ćemo pojavljuje li se taj izraz

u razgovornom jeziku ili ne. Ako ustanovimo da je i ovdje odgovor da, smatrat će se da je metafora konvencionalna, a ako pak ne – smatrat će se da je kreativna. Inače se konvencionalnost metafora određuje s pomoću dviju vrsta kriterija (jezičnih i konceptualnih), te na temelju korpusne metode (npr. učestalost uporabe određenog izraza na tisuću primjera) (Stanojević, 2013: 95), no s obzirom na opseg i prirodu ovog istraživanja, fokus će ostati na rječničkoj i intuitivnoj procjeni. Unatoč tome što su konvencionalne metafore vrlo česte (u prosjeku 99 % metafora je konvencionalno) (Steen, 2008: 220), cilj ovog rada je saznati u kojoj je mjeri koja od njih za određenog političara konvencionalna, odnosno koji se tip metafora pojavljuje najčešće, i time dobiti uvid u način na koji to utječe na njegov govor, ali i proučiti kreativne metafore (ako postoje) kako bi se ustanovilo doprinose li svrsi govora ili ne.

2.4.2. Teorija hotimične metafore (DMT) i proces identifikacije hotimične metafore (DMIP)

Osim što je često teško procijeniti je li neka riječ konvencionalna (ili mrtva) metafora ili je njezino značenje u kontekstu zapravo njezino osnovno značenje, ponekad je teško procijeniti i je li neka metafora korištena namjerno ili zato što nam je „došla“ prirodno, odnosno, kao što to Steen kaže, jer je to dostupan jezični način kojim se možemo poslužiti kako bismo govorili o određenoj temi (2015: 1). Primarni razlog zašto je to tako je taj što je kod konceptualnih metafora glavni fokus najčešće ili na njihovoj konceptualnoj, ili na lingvističkoj funkciji te se često zanemari njihova komunikacijska funkcija (Steen, 2008: 214). Gerard Steen 2008. godine reagirao je na to i osmislio tzv. teoriju hotimične metafore (*Deliberate Metaphor Theory*) (DMT), odnosno teoriju hotimične metafore. Ova teorija trodimenzionalni je model metafore koji se primarno fokusira na komunikacijsku ulogu konceptualnih metafora, odnosno hotimičnu (tj. nehotičnu) uporabu konceptualnih metafora u komunikaciji između adresata i adresanta (Steen, 2017: 1). Glavna ideja ove teorije proizlazi iz razlike između hotimične i nehotične metafore: metafora je hotimična ako adresant u komunikaciji namjerno koristi metaforu, a nehotična ako je ne koristi na taj način, pri čemu sam Steen smatra da je svjesna uporaba metafora, odnosno metaforičko procesuiranje metafora vrlo rijetki fenomen (Steen 2017: 2, Steen 2008: 218). Kako bi se metafora smatrala hotimičnom, adresant mora od adresata (na direktan ili indirektan način) tražiti da jedan koncept zamisli u okviru drugog, odnosno da promijeni svoju percepciju nekog pojma (Steen, 2008: 222, Jurčić, 2018: 233).

Problem kod DMT-a je taj što je, bez razgovora s govornikom (osobito kada su u pitanju transkripti ili drugi oblici pisanih tekstova, kao u slučaju ovog rada) ponekad teško procijeniti je li metafora hotimična ili nije. Upravo zbog toga Reijnierse je osmislio drugi model – *Deliberate Metaphor Identification Process* (DMIP), odnosno proces identifikacije hotimične metafore (2018). Prema toj teoriji, hotimična metafora je ona metafora u kojoj izvorna domena ima ulogu referenta u značenju metaforičkog iskaza (Reijnierse, 2018: 129), i to ne samo na konceptualnoj i lingvističkoj, nego i na komunikacijskoj razini (2018: 134). Na jezičnoj je razini možemo prepoznati na temelju riječi kao što su *kao*, *poput* i sl., u obliku igre riječi te proširenih metafora (više riječi metaforičkog značenja koje pripadaju istoj konceptualnoj metafori) (2018: 135), ili zato što „zbog tako semantički i referencijalno zamjetne nekongruentnosti između izvorne i ciljne domene, ne ostavlja primatelju mogućnost da je ne zapazi“ (Jurčić Katunar, 2018: 232). Iako su takve metafore razmjerno rijetke, njihova uporaba daje jeziku kolorit i govori mnogo o onome tko ju je upotrijebio, zbog čega je važna za ovaj diplomski rad.

3. Uloga metafore u politici

Kao što je već spomenuto, glavna uloga (i funkcija) metafora općenito je prikazivanje jednog koncepta/ideje iz života s pomoću drugog koncepta/ideje iz drugog područja života. Metafora u političkom diskursu nije izuzetak od ovog „pravila“ te ima istu funkciju, no njezina uloga, odnosno svrha, često se razlikuje od one kojoj služe metafore u književnosti ili svakodnevnom govoru.

Za početak, osim što služe u definiranju određenih (ciljnih) koncepata, metafore u političkim govorima imaju i pragmatičnu „dodanu vrijednost“: izražavaju procjenu teme, služe poticanju emocija i (raz)uvjeravanju publike i sl. (2016: 4). Isto tako, metafore mogu služiti i u razvijanju argumenata i argumentiranih zaključaka, naročito u političkim debatama i raspravama (Musolff, 2016: 8). Dakle, osim kao stilske figure, metafore u političkom govoru služe i kao sredstvo izražavanja određenih stavova o temi, naročito argumenata za ili protiv određene teme, odnosno potencijalnog utjecaja na mišljenje slušatelja/čitatelja o njoj. Uloga metafore u uvjeravanju publike i utjecaju koji ima na nju karakteristična je za političke govore (s obzirom na „konfliktnu“ prirodu politike kao profesije), no kako će biti doživljena ne ovisi samo o govorniku ili o obliku metafore, čak niti ideologiji koju zastupa, već primarno o načinu na koji utječe na publiku: kako bi je slušatelj doživio te kako bi ona utjecala na njega,

važno je da su i izvorna i ciljna domena u potpunosti razumljive te da ih slušatelj percipira kao izvedive (Musolff, 2016: 3, 4). Drugim riječima, za političku metaforu bitni su i sociološki i politički faktori; prema tome, kao što navodi i Musolff, njezina glavna funkcija nije pjesnička, već polemička i interakcijska – cilj joj je utjecati na tuđa uvjerenja i stavove te promijeniti (ili predložiti nove) načine djelovanja (2016: 136). Sukladno tome, možemo zaključiti da su kod političke metafore najbitniji tema i način predstavljanja te teme (diskurzivne prakse) (Baranov, 2004: 7, 39), odnosno da nije bitno samo kako je što rečeno, već primarno što se time želi reći, što će se pokazati i u ovom radu.

Što se same teme političke metafore (i načina njezinog utjecanja) tiče, iako se iste teme provlače i kroz povijest, i kroz diskurs političara (teme rata, političkih oponenta i sl. poznate su i političarima, i pripadnicima većini kultura), „oblik“ metafore (njezina ciljna domena) ipak ovisi i o kulturi u kojoj se koristi, i o povijesnom razdoblju u kojem je nastala ili bila najpopularnija. Tako je, npr., metafora SKUPINA LJUDI JE PARAZIT relativno nova (osobito je prominentna bila u Hitlerovoj njemačkoj) (Musolff, 2016: 23), dok je metafora DRŽAVA JE TIJELO nastala još u staroj Grčkoj, a u renesansno doba preuzeta je iz latinskog jezika i prilagođena mnogim europskim jezicima (Musolff, 2016: 57). Isto tako, iako se neki koncepti pojavljuju (ili metaforiziraju) u različitim kulturama, naročito su karakteristični za određene države: tako je npr. metafora/koncept (ciljna domena) STROGOG OCA naročito važan za politički Zapad (Musolff, 2016: 30), dok je metaforizacija (izvorna domena) rata osobito značajna za Rusiju (odnosno ruski politički diskurs) (Baranov, 2004: 46). Ti se koncepti, odnosno načini na koji su predstavljeni, mijenjaju kroz vrijeme (kako zbog promjene društvenih stavova, odnosno dispozicija, tako i zbog promjene ljudskih saznanja i razvoja znanosti) (Musolff, 2016: 62) (Baranov, 2004: 30), dok neke teme ostaju, a neke odlaze i dolaze. U ovom radu pokazat će se kako se (i koliko) ti koncepti prikazuju i mijenjaju u engleskom i ruskom jeziku, te u razdobljima važnima za ovaj rad – Hladnom ratu i Krimskoj krizi, koji će biti opisani u sljedećem poglavlju.

4. Povijesni pregled konfliktnih točaka u rusko-američkom odnosu 20. i 21. stoljeća

4.1. Kratka povijest Hladnog rata

Od političkih perioda važnih za ovaj diplomski rad, svijet je prvi „zadesio“ Hladni rat. Prema *Hrvatskoj enciklopediji*, Hladni rat razdoblje je „međunarodnih odnosa od kraja 1940-ih do početka 1990-ih, obilježeno međusobnim suprotstavljanjem i nadmetanjem SAD-a i

SSSR-a te njihovih saveznika u globalnim geopolitičkim, gospodarskim i drugim odnosima“ (Hladni rat). Dakle, kao što i definicija tvrdi, glavni akteri u ratu bili su SAD, kao predstavnik demokracije, i SSSR, kao predstavnik socijalističkog svijeta. Za razliku od „uobičajenog“, „vrućeg rata“, ovom ratu pripisana je karakteristika hladnoće zbog izostajanja izravnog oružanog sukoba između ovih zemalja (Hladni rat). No, iako sukoba takve vrste nije bilo, barem između SAD-a i SSSR-a, obje su strane svoje interese i ideologiju nastojale proširiti na druge države pa su tako konflikti nastajali između njih (na Kubi, u Izraelu, Koreji, Vijetnamu itd.). Svijet je tako u ovom periodu bio podijeljen na dva bloka: geopolitički na Istok i Zapad, ideološki, kao što je spomenuto, na kapitalizam i komunizam (socijalizam), a gospodarski na tržišnu i plansko-gospodarsku privredu (blokovska politika). Takav način podjele naziva se „blokovska politika“, a potaknut je bio nastankom, s jedne strane, Zapadnog Sjevernoatlantskog (NATO) saveza 1949. godine te potpisivanjem Varšavskog pakta 1955. godine, čija su posljedica bili razni savezi na geopolitičkim Istoku (blokovska politika).

Glavno obilježje Hladnog rata bila je utrka u (nuklearnom) naoružavanju oba bloka (naročito njihovih predstavnika, SAD-a i SSSR-a), a među ostalima bili su i propaganda ideoloških vrijednosti, širenje sfere interesa, ali i nadmetanje na drugim područjima, naročito u pitanju „osvajanja“ svemira (Hladni rat, blokovska politika). Sukob je počeo popuštati 70-ih godina 20. stoljeća kada je SAD počeo primjenjivati tzv. „politiku detanta“, odnosno popuštanja, a službeni kraj nastupio je padom Berlinskog zida, raskidanjem Varšavskog pakta te raspadom SSSR-a kasnih 1980-ih, tj. ranih 1990-ih (Hladni rat).

Iako je značajnih figura u ovom periodu bilo mnogo (u pitanju je ipak 40-godišnji sukob između mnoštva zemalja), one na koje ćemo se osvrnuti ovdje odabrane su zbog broja značajnih govora i ključnih „doprinosa“ u ovom periodu, što ih čini pogodnima za analizu. Zbog prirode ovog rada odabrani su isključivo američki i sovjetski predsjednici, točnije Ronald Reagan s američke strane, odnosno Mihail Gorbačov kao predstavnik SSSR-a i socijalističke ideologije.

4.2. Krimska kriza – uzrok i posljedice

Za razliku od Hladnog rata, koji možemo opisati kao izravni konflikt između SAD-a i SSSR-a, Krimska kriza znatno je problematičnije pitanje. Kriza, točnije pripajanje ukrajinskog Krima Ruskoj Federaciji, konflikt je koji je započeo (i vrhunac doživio) 2014. godine, nakon što su ruske snage došle na područje poluotoka te je u Krimu proveden referendum kojim je izglasano da se Krim treba pripojiti Ruskoj Federaciji, a ne ostati u

sastavu Ukrajine ili postati samostalnom državom (Ukrajina). Aneksiji je prethodio niz prosvjeda i kriza izazvan proruskom politikom tadašnjeg ukrajinskog predsjednika Viktora Janukovyča koji se protivio pripajanju Ukrajine Europskoj Uniji, a nakon njih uslijedio je niz sporadičnih oružanih sukoba na području poluotoka (Ukrajina). Politički Zapad, a osobito zemlje-članice NATO saveza, osudio je ovaj postupak i prozvao aneksiju ilegalnim i nepravomoćnim potezom ruskih separatista (Wallenfeldt, 2020), a SAD, kao vojni i politički lider NATO-a, ovdje se našao u indirektnom sukobu s Rusijom (Sjevernoatlantski savez). Budući da je ova kriza prvi konflikt između političkog Istoka i Zapada u 21. stoljeću, postavilo se pitanje nagoviješta li ona nastanak novog Hladnog rata (Trenin, 2014).

S obzirom na vrijeme izbijanja krize, krajnje posljedice i dugoročni razvoj situacije u Krimu i dalje su neizvjesni i mnogo pitanja ostalo je neodgovoreno, tako da konačnog zaključka nema. Za razliku od Hladnog rata, tko će igrati važnu ulogu, kakvi će se zapleti dogoditi i koje će biti konačno rješenje teško je reći, no izuzev, naravno, ukrajinskih predsjednika Janukovyča i Porošenka, „najglasniji“ po ovom pitanju zasigurno je bio američki predsjednik Barack Obama, dok je najaktivniji isto tako (bio) dugogodišnji predsjednik Ruske Federacije – Vladimir Putin. Upravo zbog te aktivnosti u ovom će se radu analizirati njihovi osvrti na situaciju.

5. Metodologija

S obzirom na to da je ovaj rad fokusiran na različite aspekte konceptualnih metafora, istraživanje provedeno za rad kvalitativna je analiza konceptualnih metafora iz sveukupno dvanaest prijepisa političkih govora četvorice američkih i ruskih političara: Ronalda Reagana, Mihaila Gorbačova, Baracka Obame i Vladimira Putina. Govori Baracka Obame prikupljeni su iz arhive *Obama White House* (<https://obamawhitehouse.archives.gov/>), dok se sva tri govora Ronalda Reagana nalaze u arhivi *Reagan Library* (<https://www.reaganlibrary.gov>). S druge strane, svi govori Vladimira Putina preuzeti su sa službene stranice ruskih predsjednika (<http://www.kremlin.ru>), a govori Mihaila Gorbačova nalaze se u arhivi povijesnih i arheoloških dokumenata na adresi <http://historic.ru>.

Sveukupno, transkripti Reaganovih govora sadrže 8.095 riječi, a Gorbačovljevih 1.689. Što se tiče predsjednika Obame i Putina, Obamini govori sadrže 5.944 riječi, od kojih se analizira 4.801, s obzirom na to da se trećina govora održanog u Estoniji (najduljeg govora

u radu) ne bavi Krimskom krizom, dok Putinovi imaju tek osam riječi više, njih 4.809. Za potrebe ovog rada, dakle, analizirano je 19.394 riječi.

Prvi korak u analizi bio je pronaći sve konceptualne metafore u transkriptima, što je postignuto primjenom MIP metode (pojedinačnim promatranjem svake riječi i nalaženjem njezinog potencijalnog metaforičkog značenja u kontekstu) u kombinaciji s intuitivnom procjenom. Kako bi se utvrdilo je li riječ metafora ili nije, značenje svake riječi provjereno je u dvama rječnicima: rječniku *Macmillan Dictionary* (<https://www.macmillandictionary.com/>) i *Викисловарь* (<https://ru.wiktionary.org>). Metafore su zatim izvađene iz teksta i u tablici grupirane po tematskim grupama na temelju izvorne domene, a s pomoću tih grupa određena je svrha govora. Broj metafora i tematska grupa kojoj pripadaju navedena je za svaki govor svakog političara zasebno, a na kraju rada nalazi se i grupna analiza metafora po političarima.

Nadalje, osim metaforičnosti riječi i njihovih izvornih domena, proučavani su i hotimičnost te konvencionalnost svake od njih. Hotimičnost konceptualnih metafora ustanovljena je s pomoću DMIP metode, a konvencionalnost korištenjem prethodno navedenih rječnika kako bi se ustanovilo postoji li zapisano kontekstualno značenje dane riječi u njima u kombinaciji s individualnom procjenom. Metafore su zatim pobrojane i podijeljene na hotimične i nehotične, odnosno konvencionalne i nekonvencionalne. U zasebnim analizama za svakog političara samo je navedeno koliko je hotimičnih i nekonvencionalnih metafora, dok se na kraju rada nalazi tablica s krajnjom podjelom.

Na kraju, kao što je već spomenuto, potencijalne razlike među metaforama s obzirom na period nastanka govora proučavat će se na temelju provjere određenih aspekata metafora, kao što su pojavljivanje anglizama i engleskih metafora u ruskim govorima, reference na područja suvremenog života i uporaba tehnoloških metafora

Analiza govora prikazana je kronološki (tj. ovisno o vremenu vladavine predsjednika) te će idući dio rada biti posvećen svakom od četvorice političara, počevši od Ronalda Reagana.

6. Analiza transkripta govora

6.1. Ronald Reagan

Ronald Reagan bio je 40. predsjednik SAD-a, a odslužio je dva mandata, od 1981. do 1989. (Ronald Reagan). Poznat je kao predsjednik-glumac, a još za vrijeme svoje glumačke karijere istaknuo se snažnim anti-komunističkim stavovima, zbog kojih su od samog početka njegovi odnosi s vodstvom SSSR-a bili zategnuti (Ronald Reagan). Sukladno tome, ne čudi činjenica da je njegove mandate karakteriziralo najveće ulaganje u razvoj vojne industrije u

američkoj povijesti (izvan ratnih perioda), a u tom području naročito se isticala njegova Strateška obrambena inicijativa (*Strategic Defence Initiative*, SDI) – model obrane laserima, koji bi odbijali potencijalne sovjetske napade iz svemira (Ronald Reagan). Iako takva vrsta oružja u to vrijeme nije ni postojala i iako bi njezina izgradnja zahtijevala ogromne količine financijske podrške, Reagan nije odustajao od nje – što je možda jedan od razloga zašto je SSSR, izmučen, među ostalim, i financijskom krizom te nespreman na takav sukob odlučio raditi na zaglađivanju odnosa (Ronald Reagan). Reagan je uzvratio istom mjerom, ublažujući tako u drugom mandatu svoj stav prema SSSR-u: iako od SDI-a nikad nije odustao, smanjio je njegov razmjjer, a on i Gorbačov tijekom tri svoja sastanka – u Ženevi, Reykjaviku i Bijeloj kući – uvelike su pridonijeli kraju Hladnog rata. Naime, upravo na njima dogovoreno je smanjenje nuklearnog naoružanja za 50 %, a zatim i uništenje istog na području Europe (Ronald Reagan). Govori koji su analizirani ovdje osvrtni su upravo na te sastanke.

6.1.1. Tablica i opća analiza

U ovom radu analizirana su tri govora Ronalda Reagana, i to od 21. studenog 1985., nakon samita u Ženevi, 13. listopada 1986. nakon sastanka s Gorbačovom u Reykjaviku, te od 10. prosinca 1987. tijekom posjeta Gorbačova SAD-u. Govori sadrže sveukupno 8.095 riječi – 2.398 prvi, 2.970 drugi i 2.727 riječi treći i posljednji. Od tih 8.095 riječi, njih tek 901 (11,13 %) ima metaforičko značenje, što znači da su Reaganovi govori, iako najduži u ovom radu, ujedno i najsiromašniji metaforama.

Prvi govor sastoji se od 304 riječi sa sekundarnim značenjem, drugi od 310, a treći od 287. Te su metafore raspoređene u 47 tematskih grupa metafora, od kojih je 46 njih povezanih na temelju izvorne domene, a posljednja grupa pod nazivom OSTALO sadrži sve ostale metafore koje se ne pojavljuju ni u jednom drugom govoru, bilo Reagana ili drugog političara u ovom radu. Od tih 46 grupa, primjeri uporabe iz 17 njih zabilježeni su u sva tri govora, a devet od njih sadrži više od 25 primjera uporabe te ih možemo nazvati najbrojnijima. Samim time, u tih devet grupa (PRIJEDLOZI U SEKUNDARNOM ZNAČENJU, KONKRETIZIRANJE APSTRAKTHNIH POJMOVA, STVARI/BIĆA SU SPREMNICI, DRŽAVA/NACIJA JE ŽIVO BIĆE, KRETANJE, METONIMIJE NEVEZANE UZ DRŽAVU/NACIJU, DRŽAVA JE SPREMNIK, VRIJEME JE PROSTOR/SPREMNIK TE OSTALE PERSONIFIKACIJE) nalazi se 619 metafora, što čini 69,01 % svih metafora u tekstu, što znači da prvih devet grupa u govorima sadrži preko dvije trećine svih metafora u tekstu. Što se tiče metafora u grupi OSTALO, njih je sveukupno 77, odnosno 8,55 %.

Tablica 1: Analiza konceptualnih metafora u govorima Ronalda Reagana

Datum govora	21.11.1985.	13.10.1986.	10.12.1987.	
Tematska grupa	Broj metafora			Ukupan br.
*PRIJEDLOZI U SEKUNDARNOM ZNAČENJU	58	57	43	158
*STVARI/BIČA SU SPREMNICI	27	27	33	87
*KONKRETIZIRANJE APSTRAKTNIH POJMOVA	29	31	23	83
*DRŽAVA/NACIJA KAO ŽIVO BIČE (METONIMJA)	15	30	18	63
*KRETANJE (NOGAMA I PADOVI)	21	24	18	63
*METONIMIJE NEVEZANE UZ DRŽAVU/NACIJU	17	19	15	51
*DRŽAVA JE SPREMNIK	12	20	16	48
*VRIJEME JE PROSTOR/SPREMNIK	4	20	13	37
*OSTALE PERSONIFIKACIJE	14	13	2	29
*GLEDANJE	8	7	6	21
PROMJENA VELIČINE	7	-	13	20
*IZGRADNJA I GRAĐEVINE	3	4	12	19
PUTOVANJE	11	1	-	12
*AGRESIJA I BORBA	2	2	8	12
*DALJINA	3	4	5	12
*ZDRAVLJE I FIZIČKO STANJE	5	3	2	10
*MORALNO RAČUNOVODSTVO	3	2	4	9
*SAN	1	2	6	9
*VELIČINA JE ZNAČENJE	3	3	3	9
KRITIKA	-	5	-	5
ODRAZ	-	1	3	4
BLISKOST JE FIZIČKA BLIZINA	-	4	-	4
STOL	1	-	3	4
ZAJEDNIŠTVO	4	-	-	4
POZIV/JEKA	-	-	4	4
SLIKA(RSTVO), NACRTI I OBLIK(OVANJE)	3	-	1	4
PODJELA	4	-	-	4
POTRAGA	6	-	2	8
STAJANJE	1	3	-	4
DRAMA	-	2	1	3
SILA	1	1	1	3
NATJECANJE	2	-	-	2
IZRAVNOST	2	-	-	2
NA RUBU	2	-	-	2
SOBA	1	-	1	2
REZANJE	1	-	1	2
POPRAVAK	2	-	-	2
POŠTA	-	-	1	1
RAST I RAZVOJ	-	-	1	1
BILJKA (KORIJEN)	-	-	1	1
GUBITAK	1	-	-	1

KOCKANJE	-	1	-	1
OKRETANJE	1	-	-	1
BOGATSTVO	1	-	-	1
KLJUČ	1	-	-	1
PREDSTAVLJANJE	1	-	-	1
OSTALO	26	24	27	77
Ukupan br. metafora u govoru/br. riječi u tekstu	304/2.398	310/2.970	287/2.727	901/8.095
Postotak metafora u tekstu	12,68 %	10,44 %	10,52 %	11,13 %

TUMAČ:

* - tematske grupe koje se pojavljuju u sva tri govora

kurziv – tematske grupe koje imaju više od 25 primjera uporabe

Od 901 metafore, 41 je korištena hotimično (18 u prvom, 11 u drugom i 12 u trećem govoru), što vidimo ili iz pokazatelja kao što su igre riječi (poput *go the extra mile or, in this case, the extra 4,000 miles*, doslovno 'ići milju dalje, odnosno, u ovom slučaju, 4000 milja dalje', temeljene na figurativnom engleskom izrazu *go the extra mile* koji, prema rječniku *Macmillan Dictionary*, znači posebno se potruditi s ciljem postizanja određenih rezultata), ili proširene metafore (korištene kao u primjeru *the wide gulf that separates so far East and West is wide and deep*, odnosno 'široki zaljev koji razdjeljuje Istok i Zapad širok je i dubok'). Nadalje, 41 hotimičnoj metafori (4,57 % svih metafora u govorima) valja pridružiti i dvije izravne metafore (odnosno usporedbe) obilježene riječima *like(ned)* i *as*: metaforu ZADRŽAVANJE SDI-A NAKON RAZORUŽAVANJA JE ZADRŽAVANJE GAS MASKE NAKON ZABRANE KORIŠTENJA OTROVNIH PLINOVA POSLIJE PRVOG SVJETSKOG RATA (*I likened it to our keeping our gas masks, even though the nations of the world had outlawed poison gas after World War I*) i metaforu, koja je istovremeno proširena i sadrži dvije izravne metafore - PRAOCI AMERIKE SU AMERIČKA DELEGACIJA U ŽENEVI:

Dok sam se večeras vraćao kući, razmišljao sam o mnogočemu. Već za nekoliko dana, obitelji diljem Amerike okupit će se kako bi proslavile Dan zahvalnosti. I ponovo, kao naši **praoci (forefathers)**, koji su putovali u **Ameriku**, putovali smo u Ženevu. Cilj nam je bio mir, a vodič sloboda, jer ne postoji veće dobro od potrage za mirom, niti bolja svrha od očuvanja slobode. Od prvog Dana zahvalnosti prošlo je 350 godina, kada su se **hodočasnici i Indijanci** šćućurili na **rubu** nepoznatog kontinenta. I evo nas ovdje, skupljeni na **rubu** nepoznate budućnosti, ali, kao i naši **praoci**, ne uplašeni, nego, kao i uvijek, puni nade i vjere u Boga.

Izuzev ove dvije metafore, ostale metafore u govorima konvencionalne su, temeljene primarno na ideji ODNOSI SU PUTOVANJE. Samim time, možemo zaključiti da ovi govori sadrže 5,77 % nekonvencionalnih i hotimičnih metafora, dok je hotimičnih od toga samo 21,15 %, odnosno 1,22 % u cijelom radu.

Što se tiče samih tematskih grupa, njih devet broji samo jedan (izrazito konvencionaliziran i nehotičan) primjer uporabe, i ne doprinosi u značajnoj mjeri svrsi niti temi ovog govora te se stoga neće detaljno komentirati. Isto tako, grupe DRŽAVA JE SPREMNIK, STVARI/BIĆA SU SPREMNICI, VRIJEME JE PROSTOR/SPREMNIK, PRIJEDLOZI U SEKUNDARNOM ZNAČENJU, GLEDANJE, VELIČINA JE ZNAČENJE, ODRAZ, BLISKOST JE FIZIČKA BLIZINA, ODRAZ, ZAJEDNIŠTVO, SOBA i DRAMA ili će biti prokomentirane u ostalim dijelovima, ili također ne nose posebno značenje za tekst te se ovdje neće komentirati. Ostali dijelovi razradit će se u sljedećem paragrafu, a posebna pozornost bit će posvećena grupama PROMJENA VELIČINE, IZGRADNJA I GRAĐEVINE, PUTOVANJE, GLEDANJE, DALJINA te ZDRAVLJE I FIZIČKO STANJE.

6.1.2. Analiza metafora i svrhe govora

Općenito, sva tri govora zapravo su Reaganovi sažeci onoga što se dogodilo na sastancima s Gorbačovom, što možda i objašnjava nisku razinu metaforičnosti. Osim toga, govori su i relativno slični, vjerojatno upravo zbog forme, kao što i sam Reagan kaže – izvješća (*I decided to file my own **report** directly to you*). No govori se ipak donekle razlikuju, primarno u tonu.

Prvi govor posvećen je sastanku u Reykjaviku, prvom susretu Reagana i Gorbačova, čiji je cilj bio rasprava o smanjenju količine nuklearnog oružja. Iako je sam susret pozitivan pomak u njihovom odnosu i unatoč tome što je rečeno da će do smanjenja naoružanja doći, uvjeti kako će do toga doći nisu određeni, primarno zato što Gorbačov nije odobravao SDI i smatrao ga je prijetnjom SSSR-u. Stoga je važan koncept za shvaćanje ovog govora koncept rusko-američkih odnosa u smislu putovanja, odnosno metafore putovanja i kretanja koje prožimaju ove govore: Reagan susret smatra početnom točkom na dugom i teškom putu na kojem su brojne prepreke (primarno u obliku problema koji su se dotad nakupili), ali koji je ključan i za Ameriku i za njezine odnose s Rusijom. Ovakav pogled na sastanak (i na odnose) možemo vidjeti u sljedećim primjerima:

(1) We have a **long way** to **go**, but we're still **heading** in the right **direction**.

'Pred nama je **dalek put**, ali **idemo** u dobrom **smjeru**.'

- (2) And may I add that we were especially eager that our meetings give a push to important talks already underway on reducing nuclear weapons. On this subject it would be foolish not to **go the extra mile** or, in this case, the **extra 4,000 miles**.
 'I dodat ću da osobito želimo da naši sastanci pogurnu važne razgovore koji su već na putu smanjenja nuklearnog oružja. Po tom pitanju, bilo bi glupo ne **ići milju dalje**, odnosno, u ovom slučaju, **4000 milja dalje**.'
- (3) All of these **steps** are part of a long-term effort to **build** a more **stable** relationship with the Soviet Union. No one ever said it could be easy, but we've **come a long way**.
 'Svi su ovi **koraci** dio dugoročnog truda u **izgradnji stabilnijih** odnosa sa Sovjetskim Savezom. Nitko nikad nije rekao da će biti lako, ali **daleko** smo **došli**.'
- (4) The summit itself was a good start, and now our byword must be: steady as we **go**.
 'Samit sam po sebi bio je dobar početak, a naš moto sad mora biti: **idemo** polako, ali sigurno.'
- (5) Where do we **go** from here? Well, our desire for improved relations is **strong**. We're ready and eager for **step-by-step** progress.
 'Kamo **idemo** odavde? Pa, naša želja da popravimo odnose je **snažna**. Spremni smo i željni **postepenog** napretka.'

Na primjerima možemo vidjeti da je cijeli govor sazdan kao svojevrsna proširena metafora putovanja, temeljena na konceptu kretanja prema cilju, odlaska na dalek put, na kojem je sastanak u Ženevi „pristanište“. Takav oblik metafore obično sadrži izvor, put(anju) i cilj, a metaforički model putovanja sam po sebi često se temelji na kombinaciji modela metafora puta, arhitekture i personifikacije (Šarić, 2005: 148). Ta se kombinacija vidi u primjerima (46), (47) i (49), koji pokazuju da je za taj put bitna i dobra „infrastruktura“, odnosno stabilni odnosi, te snažna želja i vanjski poriv koji bi pomogli razvoju tih odnosa, za što su korištene metafore iz tematskih grupa IZGRADNJA I GRAĐEVINA, ZDRAVLJE I FIZIČKO STANJE, te KONKRETIZIRANJE POJMOVA na način APSTRAKTNA POJAVA JE FIZIČKI OBJEKT (tzv. *entity metaphors*, kao u smislu *give a push*, doslovno 'dati guraj') (Lakoff i Johnson, 1980: 25). Doduše, valja napomenuti da su ovakve vrste metafora, kao što će se pokazati kasnije, odraz prirode engleskog jezika, odnosno brojnih fraznih glagola u kombinaciji s riječima poput *give*, *have*, *take* i *make*, a ovaj govor nije izuzetak.

Reagan pritom daje do znanja da ovo putovanje nije tu radi samog puta, već da ima jasan cilj; čak štoviše, ono nije samo putovanje, već potraga – potraga za mirom. Ta potraga,

osim što je duga i teška, također je vrlo nesigurna, a sama početna točka puta vrlo je opasna – poput litice, ruba ispred kojeg su provalije koje dijele Amerikance i Ruse i sprječavaju ih da dođu do cilja:

(6) For there can be no greater good than the **quest** for peace and no finer purpose than the preservation of freedom.

'Jer ne postoji veće dobro od **potrage** za mirom, niti bolja svrha od očuvanja slobode.'

(7) Well, 30 years ago, when Ike, President Eisenhower, had just returned from a summit in Geneva, he said: '...the **wide gulf** that **separates** so **far** East and West is **wide** and **deep**.'

'Kad se prije 30 godina, Ike, predsjednik Eisenhower, vratio sa samita u Ženevi, rekao je: «...**duboka provalija** koji **dijeli** Istok i Zapad i čini ih **udaljenima široka** je i **duboka**.»'

(8) We remain **far apart** on a number of issues, as had to be expected.

'Kao što je bilo i za očekivati, naši stavovi o brojnim problemima **miljama** su **daleko**.'

(9) And now here we are gathered together on the **edge** of an unknown future...

'I evo nas ovdje, na **rubu** nepoznate budućnosti...'

Drugim riječima, Reagan razliku, „udaljenost“ među ideološkim i političkim stavovima prikazuje kao svojevrsnu provaliju koju, unatoč jakoj želji, nije lako prijeći, time, na neki način, podsjećajući američki narod kako se njegovi stavovi o komunizmu nisu promijenili. Uz to, valja istaknuti i kako sam naglašava koliko važnu ulogu njegov narod igra u premošćivanju ovih prepreka, a također i od kolike važnosti to premošćivanje jest, ne samo za njih, već za cijeli svijet:

(10) You can't imagine how much it means in dealing with the Soviets to have **the Congress**, the allies, and the **American people** firmly behind you.

'Ne možete ni zamisliti koliko u nošenju sa Sovjetima znači kada su **Kongres**, saveznici i **američki narod** čvrsto iza tebe.'

(11) We are both instructing our negotiators to hasten their vital work. **The world** is waiting for results.

'Obojica govorimo našim pregovaračima da požure sa svojim, prijeko nužnim, radom. **Svijet** čeka rezultate.'

Na temelju ovih primjera vidimo da, iako je ovo sukob primarno između Rusije i Amerike, Reagan shvaća globalnu vrijednost pregovora: metonimija SVIJET UMJESTO LJUDI U NJEMU u više se navrata pojavljuje u njegovim govorima. Čak štoviše, sam SAD i SSSR (u metonimijskom smislu) u govoru se spominju tek tri puta, dok se svijet spominje četiri puta, a slični trend nalazimo i u Gorbačovljevim govorima. To je posebno zanimljivo u usporedbi s Obaminim i Putinovim govorima koji su vrlo fokusirani, primarno na Rusiju, a zatim i Ameriku, čime se pojačava suprotstavljanje „mi – oni“. Doduše, to ne znači da jaz „mi – oni“ u Reaganovim govorima ne postoji; dapače, zna se tko je na kojoj „strani“ susreta:

(12) Specifically, we agreed in Geneva that each **side** should move to cut offensive nuclear arms by 50 percent in appropriate categories.

'Točnije, u Ženevi smo se složili da svaka **strana** treba krenuti prema smanjenju nuklearnog oružja korištenog za napad za 50 % u primjerenim kategorijama.'

(13) I made clear before the first meeting that no question would be swept aside, no issue buried, just because either **side** found it uncomfortable or inconvenient.

'Prije prvog sastanka jasno sam dao do znanja da se nijedno pitanje neće ostaviti postrance, nijedan problem zakopati samo zato što je jednoj od **strana** to neugodno.'

U drugom i trećem govoru ove strane još su više istaknute korištenjem metonimije NACIJA JE PRIJATELJ, kao u kontekstu:

(14) Until **Soviet policies** change, we will make sure that our **friends** in these areas -- those who fight for freedom and independence -- will have the support they need.

'I dok se **sovjetska politika** ne promijeni, osigurat ćemo da naši **prijatelji** u ovim područjima – oni koji se bore za slobodu i neovisnost – imaju potporu koja im je potrebna.'

Metafore ovog tipa – one koje ukazuju na nedostatak prijateljskih odnosa među dvjema stranama – tipične su za period Hladnog rata, a naročito za period najoštrijih sukoba, 1970-e godine (Anikin, 2015: 26). No, čak ni u slučajevima naglašavanja kontrasta „mi – oni“, u ovim govorima ta razlika nije toliko „glasna“ te nosi neku neutralnu konotaciju, što je znak pomaka na bolje u rusko-američkim odnosima i „početka kraja“ Hladnog rata. No Reagan shvaća da su za povećavanje ovog pomaka presudni „otvorenost“, „direktnost“ i „jasnost“ u pregovorima, što dodatno pojačava metaforama iz grupa VIDJETI JE ZNATI i IZRAVNOST:

(15) I have made it **clear** to Mr. Gorbachev that we must reduce the mistrust and suspicions between us if we are to do such things as reduce arms, and this will take deeds, not words alone.

'Gospodinu Gorbačovu **jasno** sam dao do znanja da moramo smanjiti količinu nepovjerenja i sumnje između nas ako želimo smanjiti naoružanje, a to iziskuje djela, ne samo riječi.'

(16) With all that divides us, we cannot afford to let confusion complicate things further. We must be **clear** with each other and **direct**.

'S obzirom na sve što nas dijeli, ne možemo si priuštiti da dopustimo zbunjenosti da dodatno zakomplicira stvari. Moramo biti **jasni** i **direktni** jedan prema drugome.'

Ukratko, dakle, prvim govorom Reagan želi reći sljedeće: situacija je teška, ali i bolja nego prije. Napokon smo počeli rješavati probleme koji nas prate već godinama, ali taj „put“ rješavanja problema neće biti lak jer su razlike između „nas“ i „njih“ „duboke“ poput provalije. Jedini siguran način da ih savladamo je izravnost i direktnost. Ne znamo što nas čeka, ali idemo naprijed jer znamo da cijeli svijet ovisi o nama.

Što se tiče drugog govora, nastalog nakon sastanka u Ženevi, formom je nalik prvom govoru, a i tematski su podosta slični: oba govora prenose što je postignuto na sastanku, a što još treba postići. No naglasak u ovom govoru nije na samom putu do postizanja tih ciljeva, već na preprekama na tom putu – konkretno, glavni je naglasak na SDI-i u i tome zašto ga Reagan odbija ukinuti. Upravo zbog toga cijeli je ton govora ponešto odrešitiji. Za njega je pitanje postojanje SDI-a kritično, pitanje nacionalne sigurnosti – ono što čini razliku između snažne i ranjive Amerike, glavni ključ za sigurnost američke slobode i budućnosti:

(17) SDI is America's **insurance policy** that the Soviet Union would keep the commitments made at Reykjavik. SDI is America's **security guarantee** if the Soviets should -- as they have done too often in the past -- fail to comply with their solemn commitments.

'SDI je američka **polica osiguranja** koja osigurava da će Sovjetski Savez održati obećanja koja je dao u Reykjaviku. SDI je **jamstvo** američke **sigurnosti** u slučaju da Sovjeti – kao što su to često i činili u prošlosti – ne ispune svoja svečana obećanja.'

(18) And the American people should reflect on these **critical** questions: How does a defense of the United States threaten the Soviet Union or anyone else? Why are the Soviets so adamant that America remain forever **vulnerable** to Soviet rocket attack?

'A Amerikanci bi si trebali postaviti ova **kritična** pitanja: kako obrana Sjedinjenih Država prijete Sovjetskom Savezu ili ikome drugome? Zašto Sovjeti inzistiraju na tome da Amerika zauvijek ostane **ranjiva**, podložna napadu sovjetskih raketa?'

(19) In effect, he was killing SDI. And unless I agreed, all that work toward eliminating nuclear weapons would go down the drain -- canceled. I told him I had pledged to the American people that I would not trade away SDI, there was no way I could tell our people their government would not protect them against nuclear destruction. I went to Reykjavik determined that everything was negotiable except two things: our freedom and our future.

'On je, efektivno, ubijao SDI. A osim ako bih pristao, sav bi rad prema uklanjanju nuklearnog oružja otišao niz odvod – bio poništen. Rekao sam mu da sam se zavjetovao Amerikancima da neću odustajati od SDI-a, da nema šanse da našim ljudima kažem da ih njihova vlast neće štititi od nuklearnog uništavanja. Otišao sam u Reykjavik s odlukom da možemo pregovarati sve osim dvije stvari: naše slobode i naše budućnosti.'

Kao što se vidi iz ovih primjera, i kao što je rečeno već ranije, Reagan ni pod koju cijenu ne želi (odnosno, nije htio) mijenjati SDI i pitanje postizanja dogovora s Rusima za njega je bilo pitanje prihvaćanja SDI-a od strane Gorbačova. Za njega je to bila ponuda „na stolu“, koju Rusi trebaju uzeti:

(20) While we parted company with this American offer still **on the table**, we are closer than ever before to agreements that could **lead** to a safer world without nuclear weapons,

'Tako smo se rastali dok je ova američka ponuda još **bila** na **stolu**, bliže smo nego ikad dogovorima koji bi mogli **dovesti** do sigurnijeg svijeta bez nuklearnog oružja.'

SDI je, dakle, ponuda koju Rusija ne smije odbiti, jedino što bi dokazalo njezine dobre namjere i iskrenu želju za mirom. Ono što je „na stolu“, ono što je presudno, po Reaganu je pitanje međunarodnog mira – uz poštivanje njegovih odredaba, naravno. Te odredbe, odnosno

zadržavanje SDI-a, za njega su, kao što možemo vidjeti u prethodnom primjeru, vodič do svjetske sigurnosti: suradnja između njega i Gorbačova tako je prikazana kao konceptualna metafora putovanja, u kojoj SDI igra ulogu vodiča do glavnog odredišta, tj. cilja – mira u svijetu.

Iako nesiguran i ne sasvim zadovoljan ovim pregovorima, i u drugom govoru Reagan je optimističan, a veliki naglasak stavlja i na napredak, koji su on i Gorbačov već „napravili“, a i koji tek trebaju postići:

(21) We seemed to be **making progress** on reducing weaponry, although the General Secretary was registering opposition to SDI..

'Čini se da smo **napredovali** u smanjenju količine oružja, iako je Glavni sekretar pokazao da se suprotstavlja SDI-u...'

(22) So you can see, we **made progress** in Iceland. And we will continue to **make progress** if we pursue a prudent, deliberate, and above all, realistic approach with the Soviets.

'Kao što možete vidjeti, **napredovali** smo na Islandu. I nastaviti ćemo **napredovati** ako naš pristup Sovjetima nastavi biti razborit, promišljen i, iznad svega, realističan.'

Svrha drugog govora je, dakle, dati do znanja da Amerika ne odustaje od SDI-a i jedina opcija da se išta postigne između nje i SSSR-a je da Sovjeti to prihvate. Jedino taj izbor donijet će napredak i „odvesti svijet do mira“.

Što se trećeg govora tiče, iako su teme i dalje iste – pitanje razoružavanja SAD-a i SSSR-a i pitanje SDI-a – ton je znatno optimističniji i čvršći, primarno kao posljedica toga što su tijekom tog, trećeg susreta, i ujedno prvog Gorbačovljevog posjeta SAD-u, Reagan i Gorbačov potpisali sporazum o smanjenju nuklearnog oružja – Sporazum o nuklearnim snagama srednjeg dometa (*Intermediate-Range Nuclear Forces Treaty, INF*). Tim sporazumom postignuta su oba Reaganova cilja: dogovoreno je da će se sve nuklearno oružje – primarno rakete srednjeg dometa, i to prvenstveno sovjetske – na području Europe uništiti, dok će se SDI nastaviti razvijati. Ovaj sporazum tako je očito pogodio Americi, dok je Rusiji predstavljao jedini način da spasi svoje gospodarstvo. Dalo bi se raspravljati koliko je bio pošten i dobronamjieran s Reaganove strane, ali činjenica je da je za Reagana to bila velika pobjeda i ključan korak prema popravljaju rusko-američkih odnosa. To je u govoru posebno naglašeno metaforama iz tematskih grupa IZGRADNJA i PROMJENA VELIČINA.

Metafore izgradnje u ovom govoru odnose se na izgradnju odnosa između SAD-a i SSSR-a – točnije, na ulogu koju pritom ima potpisivanje INF-a te koju je američki narod imao u nastanku situacije povoljne za gradnju:

(23) His departure marks the end of 3 historic days here in Washington in which Mr. Gorbachev and I continued to **build a foundation** for better relations between our governments and our peoples. During these 3 days we took a step -- only a first step, but still a critical one -- toward **building** a more **durable** peace, indeed, a step that may be the most important taken since World War II to slow down the arms buildup.

'Njegovim odlaskom završavaju tri povijesna dana ovdje u Washingtonu, u kojem smo g. Gorbačov i ja nastavili **graditi temelj** za bolje odnose između naših vlasti i naših ljudi. Tijekom ova tri dana napravili smo korak – tek prvi, ali kritični – prema **izgradnji trajnijeg** mira, zaista, možda najvažniji korak od Drugog svjetskog rata, napravljen s namjerom da uspori nagomilavanje oružja.'

(24) Your support over these last 7 years has **laid the basis** for these negotiations.

'Vaša podrška tijekom posljednjih sedam godina **postavila je temelj** za ove rasprave.'

(25) In short, your support for our foreign policy goals -- **building** a safer peace as we advance the cause of world freedom -- has helped bring the Soviets to the bargaining table.

'Ukratko, vaša podrška našim vanjskopolitičkim ciljevima – **izgradnji** sigurnijeg mira dok napredujemo prema slobodi u svijetu – pomogla je da Sovjete dovedemo do stola za pregovore.'

(26) I believe this treaty represents a **landmark** in postwar history, because it is not just an arms control but an arms reduction agreement.

'Ovaj sporazum predstavlja **prekretnicu** (dosl. znamenitost) u poslijeratnoj povijesti, jer to nije samo kontrola oružja, nego i sporazum o smanjenju količine oružja.'

Na temelju ovih primjera možemo zaključiti da su pregovori u Bijeloj kući za Reagana temelj za izgradnju mira i međunarodnih odnosa, sam sporazum – spomenik, a američki narod – zidari, koji su pomogli u njegovu postavljanju. Osim toga, u primjeru (67) vidimo da metafora putovanja prožima i treći govor te da je svaki od susreta Reagana i Gorbačova novo pristanište na putu prema već spomenutom cilju – miru u svijetu. Osim konceptualne metafore

ODNOSI SU PUTOVANJE I SPORAZUM JE SPOMENIK, još jedan važan koncept u ovom govoru je i ODNOSI SU TRODIMENZIONALNI OBJEKT, koji je predstavljen s pomoću metafora promjene dimenzija i daljine, kao u primjerima:

(27) Indeed, this treaty, and all that we've achieved during this summit, signals a **broader** understanding between the United States and the Soviet Union.

'Uistinu, ovaj sporazum, i sve što smo postigli tijekom ovog samita, ukazuje na **šire** razumijevanje među SAD-om i SSSR-om.'

(28) And finally, with regard to the last item on our agenda -- scientific, educational, cultural, and economic exchanges -- we agreed to **expand** cooperation in ways that will **break down** some of the artificial barriers between our nations. For example, agreement was reached to **expand** and improve civil air service between our two countries.

'I napokon, što se tiče posljednjeg točke na našem dnevnom redu – znanstvene, obrazovne, kulturne i ekonomske razmjene – složili smo se da ćemo **proširiti** suradnju **rušenjem** nekih od umjetnih barijera između naših nacija. Na primjer, dogovorili smo se da ćemo **proširiti** i popraviti civilni zračni promet između naših zemalja.'

(29) But let me point out here that, while much work is ahead of us, the progress we've made, especially in arms reduction, does reflect a better understanding between ourselves and the Soviets. It also reflects something **deeper**.

'Ali dopustite mi da ovdje istaknem da, iako je još mnogo posla ispred nas, napredak koji smo postigli, naročito u području smanjenja količine oružja, zaista odražava bolje razumijevanje između nas i Sovjeta. Također odražava nešto **dublje**.'

(30) In this way, we have put Soviet-American relations on a **far** more candid and **far** more realistic footing.

'Na ovaj smo načine sovjetsko-američko odnose stavili na **daleko** iskrenije i **daleko** realističnije uporište.'

Dakle, zaključujemo da su posljedice sporazuma (odnosno ono što je njima postignuto) te odnosi između SSSR-a i SAD-a zapravo objekt, koji je „nadograđen“ te su samim time njegove dimenzije veće; točnije, i dublje, i dulje i šire. No, kada se nešto izgradi, nešto mora biti i srušeno, a u slučaju rusko-američkih odnosa nakon potpisivanja INF-a to se dogodilo s umjetnim barijerama između ovih dviju nacija, kao što se vidi u primjeru (28).

Na kraju, posljednji koncept bitan za sve Reaganove govore, a posebno treći, je koncept sna – točnije, američkog sna. Iako je koncept američkog sna pomalo i individualan pojam te za svakog znači nešto drugo, kod Reagana je zapravo istoznačan s njegovim krajnjim ciljem, posljednjom točkom njegovog putovanja – mirom u svijetu i slobodom:

(31) When we were together in Iceland, Mr. Gorbachev told me that this sort of talk is sometimes viewed in the Soviet Union as a threat, but I told him then and I have said since then that this is no threat at all but only a **dream**: the **American dream**. And it's a **dream** that has meant so much to so many, a **dream** that still shines out to the world.

'Kada smo bili zajedno na Islandu, g. Gorbačov rekao mi je da se na ovaj način razgovora u Sovjetskom Savezu nekad gleda kao na prijatnju, ali rekao sam mu onda i govorim mu otada da to nije prijatnja, nego samo **san**: **američki san**. I to je **san** koji je značio toliko mnogo tolikim ljudima, **san** koji sjaji prema svijetu.'

(32) My fellow Americans, we're honored by history, entrusted by destiny with the oldest **dream** of humanity -- the **dream** of lasting peace and human freedom.

'Moji kolege Amerikanci, povijest nam je odala počast, a sudbina nam je povjerila najstariji **san** čovječanstva – **san** o dugotrajnom miru i ljudskoj slobodi.'

(33) Nations could defend themselves against missile attack and mankind, at long last, escape the prison of mutual terror. And this is my **dream**.

'Nacije bi se mogle obraniti od napada raketa, a čovječanstvo bi, napokon, pobjeglo iz zatvora međusobnog užasa. I to je moj **san**.'

Sukladno svemu navedenome, možemo doći do sljedećeg zaključka: svrha trećeg govora je naglasiti važnost pregovora u SAD-u te sporazuma koji je proizašao iz njih, što je prikazano metaforom međunarodnih odnosa istovremeno kao pristaništa na putu do krajnjeg odredišta, mira, ali i kao građevine, trodimenzionalnog objekta kojemu su postavljeni temelji te proširen prvotni obujam. Završetak tog puta, odnosno izgradnja tog objekta, završni je cilj, a ujedno i ispunjenje Reaganovog (američkog) sna.

S obzirom na to da je nakon ovih susreta nuklearno naoružanje (navodno) uvelike smanjeno, možemo reći da je ovaj san donekle ostvaren, iako vidimo da mir kojemu se Reagan nadao nikad nije u potpunosti postignut, već je u više navrata (uključujući za vrijeme Krimске krize) dodatno narušen.

6.2. Mihail Gorbačov

Reaganov politički suvremenik, Mihail Gorbačov, poznat je po mnogočemu, a naročito po ulozi posljednjeg predsjednika SSSR-a. Na tu je poziciju došao 1985., a s nje sišao 1991., odnosno po raspadu SSSR-a (Mihail Gorbachev). Njegovo predsjedništvo uvelike je doprinijelo kako liberalizaciji i demokratizaciji SSSR-a, tako i njegovu raspadu: naime, SSSR je već neko vrijeme pogađala duboka ekonomska kriza, popraćena nezadovoljstvom naroda. U želji da to popravi i da „približi“ SSSR zapadnim zemljama, Gorbačov je pokušao provesti mnoge reforme, među kojima su najpoznatije tzv. *perestrojka*, restrukturiranje gospodarstva, i *glasnost*, među čijim su rezultatima i višestranački izbori, veća otvorenost vodstva SSSR-a prema narodu itd. (Mihail Gorbachev), što je izazvalo negodovanje njegovih suradnika, ali odobravanje Zapada. Kao posljedica toga, među njim i Reaganom održan je niz sastanaka, od kojih je možda najvažniji onaj u Bijeloj kući, za vrijeme kojeg je potpisan već spomenuti INF. U ovom radu stoga će se proučavati tri govora, dva od kojih su nastala za vrijeme tog sastanka, i jedan održan pet mjeseci ranije, povodom rusko-američkog „Hoda za slobodu“.

6.2.1. Tablica i opća analiza

Govori Mihaila Gorbačova uvjerljivo su najkraći u ovom radu: sadrže svega 1.689 riječi, od čega 250 prvi (iz srpnja 1987.), 1.023 drugi, održan po Gorbačovljevu dolasku u SAD, i 416 treći, održan dva dana kasnije, po njegovu odlasku. U tih tri govora MIP metodom pronađeno je 326 riječi s metaforičkim značenjem, što je prosječno 19,36 % metafora po govoru. Najviše metafora pronađeno je u najduljem, drugom govoru, ali u odnosu na ukupan broj riječi u njemu, taj je govor metaforički i najsiromašniji – sadrži 176 (odnosno 17,20 %) riječi s figurativnim značenjem, za razliku od prvog govora, koji ih ima 23,20 % (58) te trećeg, koji ih sadrži 22,12 % (92 metafore u sveukupno 416 riječi).

Tih 326 riječi raspoređeno je po 36 tematskih grupa metafora i grupi koja uključuje preostale metafore (grupa OSTALO), od čega su najčešće PRIJEDLOZI U SEKUNDARNOM ZNAČENJU, STVARI/BİĆA SU SPREMNICI I KRETANJE (NOGAMA I PADOVI). Te su tri grupe ujedno i jedine koje broje više od 25 primjera uporabe, i to u sva tri govora, a od ostale 33 grupe još se devet grupa ponavlja u svim trima govorima: DRŽAVA/NACIJA JE ŽIVO BİĆE, OSTALE PERSONIFIKACIJE, VRIJEME JE SPREMNIK/PROSTOR, STAJANJE, IZGRADNJA I GRAĐEVINA, GLEDANJE (VIDJETI JE ZNATI), PROMJENA VELIČINE, SLIKA(RSTVO), NACRTI I OBLIK(OVANJE) I METONIMIJE NEVEZANE UZ

DRŽAVU/NACIJU. Pritom valja napomenuti da prve tri najbrojnije grupe pokrivaju 38,04 % svih metafora u tekstu, a svih dvanaest 61,35 % (odnosno, metafora iz tih grupa ukupno je 200).

Tablica 2: Analiza konceptualnih metafora u govorima Mihaila Gorbačova

Datum govora	15.7.1987.	8.12.1987.	10.12.1987.	
Tematska grupa	Broj metafora			Ukupan br.
*PRIJEDLOZI U SEKUNDARNOM ZNAČENJU	11	27	10	48
*STVARI/BIČA SU SPREMNICI	9	21	15	45
*KRETANJE (NOGAMA I PADOVI)	1	20	10	31
DRŽAVA JE SPREMNIK	-	17	5	22
KONKRETIZIRANJE APSTRAKTNIH POJMOVA	-	14	6	20
*DRŽAVA/NACIJA JE ŽIVO BIČE (METONIMIJA)	3	6	8	17
*OSTALE PERSONIFIKACIJE	4	8	5	17
*VRIJEME JE PROSTOR/ SPREMNIK	1	5	4	10
*STAJANJE	1	3	3	7
*IZGRADNJA I GRAĐEVINE	3	3	1	7
PUTOVANJE	1	5	-	6
*GLEDANJE (VIDJETI JE ZNATI)	1	1	3	5
VELIČINA JE ZNAČENJE	-	2	3	5
*PROMJENA VELIČINE	1	2	2	5
OKRETANJE	2	3	-	5
POBJEDA	-	5	-	5
*SLIKA(RSTVO), NACRTI I OBLIK(OVANJE)	2	1	1	4
MATEMATIKA	-	3	1	4
*METONIMIJE NEVEZANE UZ DRŽAVU/NACIJU	1	3	-	4
RAST I RAZVOJ	-	1	2	3
RADIKALNOST	-	2	-	2
POTRAGA	-	2	-	2
PREDMET	-	2	-	2
BLISKOST JE FIZIČKA BLIZINA	-	-	2	2
PODJELA	1	-	1	2
SVETOST	1	1	-	2
AGRESIJA I BORBA	-	1	-	1
ZDRAVLJE I FIZIČKO STANJE	-	-	1	1
PODRŽAVANJE	1	-	-	1
UVJERLJIVOST	1	-	-	1
VLAST	1	-	-	1
DALJINA	-	1	-	1
IZRAVNOST	-	-	1	1
POZICIJA	-	-	1	1
BOGATSTVO	-	-	1	1
NATJECANJE	-	1	-	1
VISINA	-	1	-	1
OSTALO	12	15	6	33

Ukupan br. metafora u govoru/br. riječi u tekstu	58/250	176/1.023	92/416	326/1.689
Postotak metafora u tekstu	23,20 %	17,30 %	22,12 %	19,30 %

TUMAČ:

* - tematske grupe koje se pojavljuju u sva tri govora

kurziv – tematske grupe koje imaju više od 25 primjera uporabe

Od sveukupno 326 metafora u govorima, njih 26 korišteno je hotimično, i to isključivo u drugom govoru i u obliku proširene metafore, što znači da je hotimičnih metafora u drugom Gorbačovljevom govoru 14,77 %, a u odnosu na sve metafore u govorima 7,98 %. No, iako su ove metafore hotimične, sve su konvencionalne i pripadaju konceptima kao što su ODNOSI IZMEĐU DRŽAVA SU PUTOVANJE i ODNOSI IZMEĐU DRŽAVA SU NATJECANJE, PROMJENE ODNOSA SU IZGRADNJA te POBOLJŠANJE ODNOSA KORAK JE PREMA GORE, koje se međusobno preklapaju. Sukladno tome, možemo zaključiti da govori Gorbačova u ovom radu ne sadrže nekonvencionalne metafore.

Od 36 tematskih grupa metafora u govorima (ne uključujući grupu OSTALO), njih jedanaest ima jedan primjer uporabe u govorima Gorbačova, ali se ponavljaju u govorima barem jednog drugog političara, dok njih šest ima svega dva primjera uporabe. Metafore iz ovih skupina korištene su nehotično i govorima ne donose poseban značaj i stoga se uglavnom neće dodatno analizirati u sljedećem poglavlju. Nadalje, grupe kao što su PRIJEDLOZI U SEKUNDARNOM ZNAČENJU, STVARI/BIĆA SU SPREMNICI, DRŽAVA JE SPREMNIK, VRIJEME JE PROSTOR/SPREMNIK, GLEDANJE (VIDJETI JE ZNATI), VELIČINA JE ZNAČENJE, PROMJENA VELIČINE, SLIKA(RSTVO), NACRTI I OBLIK(OVANJE), STAJANJE, iako brojnije, ili su vrlo konvencionalizirane, ili ne doprinose analizi svrhe teksta te se ni one neće detaljno obrađivati. Sukladno tome, glavni će fokus u analizi biti na grupama KRETANJE (NOGAMA I PADOVI), IZGRADNJA I GRAĐEVINE, PUTOVANJE i POBJEDA I NATJECANJE, a spomenut će se i DRŽAVA/NACIJA JE ŽIVO BIĆE, OSTALE PERSONIFIKACIJE, OKRETANJE, RAST I RAZVOJ, MATEMATIKA i METONIMIJA, primarno kako bi se ukazalo na razlike u korištenju u ovom govoru i govorima drugih političara u radu.

6.2.2. Analiza metafora i svrhe govora

Za razumijevanje govora Mihaila Gorbačova (odnosno, njihove svrhe) bitna su tri koncepta – koncept putovanja, natjecanja i izgradnje – i to u okviru rusko-američkih odnosa. Naime, sva tri njegova govora posvećena su istoj temi, a to je poboljšanje tih odnosa,

ponajprije s pomoću uklanjanja nuklearnog oružja, a zatim i suradnje ruskog, odnosno sovjetskog, i američkog društva i vlasti u svim područjima.

Prvi govor analiziran u ovom radu Gorbačov je održao 15. srpnja 1987. povodom zajedničkog (istovremeno održanog) sovjetsko-američkog „Hoda za mir“, čiji je cilj, kao što sam Gorbačov govori, „вклад в укрепление доверия, взаимопонимания и дружбы“ ('ulaganje u učvršćivanje međusobnog povjerenja, razumijevanja i prijateljstva'). Ovaj govor sadrži najmanji broj konceptualnih metafora, ali je u njemu ujedno i najmanje riječi, tako da ih je u odnosu na broj riječi najviše – kao što je već spomenuto, 58, odnosno 23,20 %. Od njih je 24 upotrebjeno samo jedanput, a preko 20 ostalih pripada „općim“, izrazito konvencionaliziranim grupama (STVARI/BIĆA SU SPREMNICI, PRIJEDLOZI U SEKUNDARNOM ZNAČENJU, OSTALE PERSONIFIKACIJE) i cijeli govor općenito ne ostavlja dojam subjektivnosti te se ne čini da je u nj uneseno vlastito mišljenje, već kao da je u potpunosti pripremljen i napisan unaprijed. Sukladno tome, unatoč velikom broju metafora u odnosu na tekst, malo njih utječe na svrhu i poruku govora. Glavni koncept u ovom govoru koncept je izgradnje, primarno u kontekstu „izgradnje slike“ o Americi, odnosno SSSR-u, te izgradnje „novog svijeta“, kao u primjerima:

(34) Советское руководство поддерживает такие инициативы, ибо они ведут к установлению **добрососедских** отношений непосредственно между простыми людьми разных стран, ломают старые стереотипы и способствуют **созданию** вместо **образа врага образа партнера и друга**.

'Sovjetsko rukovodstvo podržava takve inicijative zato što one vode do uspostavljanja **dobrosusjedskih** odnosa neposredno među običnim ljudima iz raznih država, slamaју stare stereotype i pomažu u **izgradnji**, umjesto **slike neprijatelja, slike partnera i prijatelja**.'

(35) По нашему убеждению, единственной альтернативой политике ядерного **самоубийства**, гарантией выживания человечества является **создание** ненасильственного мира, мира, свободного от ядерного оружия.

'Prema našem mišljenju, jedina alternativa politici nuklearnog **samoubojstva**, garancija da će čovječanstvo preživjeti, je **izgradnja** nenasilnog svijeta, svijeta slobodnog od nuklearnog oružja.'

„Slika“ koja se pritom želi „izgraditi“, kao što vidimo iz primjera (34)34(34), slika je Amerike i Amerikanaca kao partnera i prijatelja, suprotstavljena slici neprijatelja koju su dosad ovi narodi imali jedan o drugome, a „novi svijet“ podržava Reaganovu ideju o miru i

slobodi te donekle odražava sliku „američkog sna“ – samo u sovjetskoj „produkciji“. Ta je slika dodatno „istaknuta“ kontrastom između nje i metafore smrti, točnije „samoubojstva“ koje bi SSSR i SAD mogli „počiniti“ ako ne uspiju popraviti odnose, a sam govor strukturiran je kao zahvala svim ljudima koji su na bilo koji način sudjelovali u Hodu te time radili na sprječavanju ove „smrti“. Nadalje, iz ovih primjera također vidimo i ideju metonimije DRŽAVA/NACIJA JE ŽIVO BIĆE (konkretno prijatelj i partner), koja se pojavljuje i u Reaganovim govorima, ali u znatno manjoj mjeri nego u npr. Putinovim, a naročito Obaminim govorima. Osim ovog primjera, u Gorbačovljevim govorima koristi se još svega 16 primjera uporabe metonimije te je, kao tematska grupa, tek šesta po učestalosti, ali njezin je cilj pomoći u „rekonceptualizaciji političkog svijeta u svijesti čitatelja i slušatelja“ (Čudinov, 2009), odnosno, stvaranja novog svijeta na starim temeljima.

Osim ovih grupa metafora, valja prokomentirati i grupu OKRETANJE, koja se nalazi isključivo u ruskim govorima u ovom radu, a razlog tome zapravo nije odraz kreativne metaforičnosti, već ruskog „pogleda na svijet“: naime, metafore u toj grupi odnose se isključivo na riječi *обратиться* i *обращение*, odnosno „obratiti se“ i „obraćanje“, čije je izvorno značenje u ruskom jeziku ono fizičko – okretanje prema komu/čemu – ali se danas, naročito u politici, koristi u kontekstu „obraćanja slušateljima“, kao u kontekstu:

(36) Разделяю выраженное в полученных мною **обращениях** чувство глубокой тревоги по поводу нависшей над человечеством угрозы ядерной катастрофы, чреватой уничтожением всего живого на нашей планете.

'Dijelim osjećaj duboke zabrinutosti, koje je izraženo u žalbama kojima ste mi se **obratile** povodom prijetnje od nuklearne katastrofe koja visi nad glavama čovječanstva i koja je ispunjena mogućnošću uništenja svega živog na našem planetu.'

Doduše, ova vrsta metafora ne doprinosi značenju teksta, te time ne mijenja ni svrhu ovog govora, stoga možemo zaključiti da je svrha govora zahvaliti ljudima koji pomažu u izgradnji boljeg svijeta i boljih odnosa između SSSR-a i SAD-a i podržati ih u toj namjeri.

Sljedeći govor, ujedno i najdulji od ova tri, nosi vrlo sličnu poruku, no tema je malo drukčija. Drugi je govor održan 8. prosinca 1987. povodom potpisivanja već spomenutog Sporazuma o nuklearnim snagama srednjeg dometa i, sukladno tome, poruka i ton vrlo su optimistični, a prenose se s pomoću konceptualnih metafora putovanja i pobjede. Govor sam po sebi teče na sljedeći način: u početku Gorbačov obznanjuje ljudima da su on i Reagan

potpisali Sporazum, a zatim objašnjava zašto je to važno – zbog smanjenja rizika od nuklearne katastrofe. Potpisivanje tog sporazuma Gorbačov istovremeno smatra krajem, te početkom kraja puta SSSR-a i SAD-a, čiji je cilj postizanje već spomenutog mira u svijetu bez nuklearnog oružja, a također i krajem natjecanja, odnosno utrke između Rusije i Amerike, u kojem su obje države izašle kao pobjednici, što možemo vidjeti na sljedećim primjerima:

(37) Подписанный в Вашингтоне договор - важный **рубеж** в международном развитии. Значение и последствия его далеко **выходят** за **рамки** самого предмета договоренностей. Мы трудно шли к этому **рубежу**, **через** долгие и напряженные споры и дискуссии, **через преодоление** накопившихся эмоций и укоренившихся стереотипов.

'Sporazum potpisan u Washingtonu važna je **granica** u međunarodnom razvoju. Njegov značaj i posljedice dobrano **prelaze granice** samog predmeta sporazuma. Teško smo se kretali do te **granice**, **kroz** duge i napete sporove i rasprave, **putem nadvladavanja** nakupljenih emocija i ukorijenjenih stereotipa.'

(38) **Достигнутое** - только начало. Это еще только **старт** ядерного разоружения, хотя, как известно, даже самое большое **путешествие** начинается с первого **шага**. **Движение** от этого **старта** потребует дальнейшей напряженной работы мысли и честных усилий, **отхода** от некоторых кажущихся сегодня бесспорными представлений о безопасности, от всего того, что питает **гонку** вооружений.

'**Postignut** je tek početak. To je tek **start** nuklearnog razoružavanja, iako, kao što znamo, i najveće **putovanje** počinje prvim **korakom**. Kretanje **od** tog **starta** zahtijeva da i dalje intenzivno razmišljamo i iskreno se trudimo, da se **odmaknemo** od nekih poimanja sigurnosti koji nam se danas čine nespornima, od svega onoga, što potiče **utrku** u naoružanju.'

(39) Знаю: по поводу подписания Договора...некоторые политики и журналисты уже прикидывают - кто **победил**? Я отвергаю такую постановку вопроса. Это - анахронизм старого мышления. **Победил** здравый смысл. **Победил** разум. Пусть пока еще это не самая большая **победа**. Но в политическом и психологическом плане она очень важна. Она отвечает чаяниям и интересам сотен миллионов людей во всех частях света.

'Znam da me neki novinari već propitkuju u vezi s potpisivanjem...Sporazuma – tko je **pobijedio**? Ja odbijam ovakvo postavljanje pitanja. To je anakronizam

starog načina razmišljanja. **Pobijedio** je zdravi razum. **Pobijedio** je um. Ali to nije još ni najveća **pobjeda**. No na političkom i psihološkom planu ona je vrlo važna. Ona udovoljava težnjama i interesima stotina milijuna ljudi u svim dijelovima svijeta.'

Iz ovih proširenih (hotimičnih) metafora vidimo da su događaji koji su doveli do ovog sporazuma za Gorbačova kao putovanje kroz neki tunel, labirint pun prepreka preko kojih su SSSR i SAD trebali proći da bi došli do cilja, ili možda kao utrka s preponama, koja je, na sreću Reagana i Gorbačova, sudionika u njoj, prošla izjednačenjem – odnosno, pobjedom obojice. Istovremeno, na taj sporazum gleda se i kao na početak novog puta, puta do mira u svijetu, to jest, kao na prvi korak na tom putu.

Osim metaforom puta, u jednom dijelu Gorbačov se koristi sličnom metaforom, u kojoj je potpisivanje sporazuma prva stepenica na putu prema „platformi zajedničke potrage“ – potrage za mirom:

(40) Это позволило **подняться** на первую **ступень платформы** совместных поисков.

'To je dopustilo da se **popnemo** na prvu **stepenicu platforme** zajedničke potrage.'

Ovakva metafora može se smatrati podvrstom metafore ODNOSI SU PUTOVANJE, odnosno SPORAZUM O NUKLEARNIM SNAGAMA SREDNJEG DOMETA JE PRVI KORAK NA PUTU, iako ovim kretanjem prema gore ta metafora dobiva neku dodatnu notu pozitivnosti, u skladu s orijentacijskom metaforom DOBRO JE GORE (Lakoff i Johnson, 1980: 18).

Kao i u prethodnom govoru, i ovdje nailazimo na metafore izgradnje, i ovaj puta u kontekstu izgradnje novog svijeta, ali i u kontekstu ideje mirnog svijeta kao „kamena temeljca“ Sovjetskog Saveza:

(41) Можно ли **построить** такой мир? Мы в Советском Союзе убеждены: да, можно. Но для этого нужна также самая радикальная **перестройка** международных отношений.

'Je li moguće **izgraditi** takav svijet? Mi u Sovjetskom Savezu smo uvjereni: da, može. No za to je nužno najradikalnije **restrukturiranje** međunarodnih odnosa.'

(42) Его автор, основатель нашего государства Владимир Ильич Ленин говорил: мы готовы рассмотреть любые предложения, ведущие к миру на

справедливой и прочной основе. С тех пор это - **краеугольный камень** советской внешней политики.

'Njegov autor, osnivač naše države Vladimir Ilič Lenjin, govorio je: mi smo spremni razmotriti sve prijedloge koji vode prema miru na pravednoj i čvrstoj osnovi. Otad je to **kamen temeljac** sovjetske vanjske politike.'

Osim što predaje ideju izgradnje odnosa s pomoću konceptualne metafore izgradnje, primjer (41) također je i svojevrsna promidžba Gorbačovljeve ideje *perestrojke* putem igre riječi, a samim time ujedno i hotimična metafora. U njemu također nalazimo i primjer tematske grupe RADIKALNOSTI koja je u govoru predstavljena upravo u kontekstu potrebe za radikalnom promjenom društva ili za radikalnim smanjenjem količine nuklearnog oružja.

Nalik metaforama iz grupe OKRETANJE u prošlom govoru, u ovom govoru, kao i u Putinovim govorima, pojavljuje se tematska grupa МАТЕМАТИКА, koja ne doprinosi razlučivanju svrhe teksta, već ukazuje na način na koji „prosječan Rus“ razmišlja – ta skupina primarno uključuje riječi poput *рассчитывать*, *считать* i *счет*, koje doslovno znače 'računati' i 'račun', a u ruskom se najčešće koriste u smislu „smatrati“, odnosno „računati na što“. Iako ova tematska grupa ne doprinosi poruci govora, zanimljivo je da se koristi puno manje nego u Putinovim govorima, što nije samo odraz kratkoće govora, već potencijalni pokazatelj toga da su ovi govori unaprijed isplanirani, ne osmišljeni „na licu mjesta“ (nije Gorbačov taj koji nešto smatra, već cijeli savjet njegovih suradnika, kao i cijela komunistička partija).

S obzirom na sve navedeno, možemo doći do sljedećeg zaključka: svrha ovog govora bila je ukazati na važnost potpisivanja Sporazuma o nuklearnim snagama srednjeg dometa te važnost koju taj postupak ima za put prema miru, odnosno za završetak utrke u naoružavanju, iz koje su i Amerika i Sovjetski Savez izašli kao pobjednici.

Što se tiče trećeg, i posljednjeg, govora u ovom radu, on je održan dva dana nakon potpisivanja sporazuma iz drugog govora, po povratku Gorbačova iz SAD-a u SSSR, i zapravo je sažetak svega što se dogodilo za vrijeme njegovog posjeta. Poput prvog govora, i ovaj govor ima preko 20 % metafora, ali i one su ili korištene jedanput, ili svega dva do tri puta, a u govoru ne nalazimo nikakvih hotimičnih ili kreativnih metafora. S druge strane, kao i u prethodnom govoru, naglasak je na važnosti potpisivanja Sporazuma za rusko-američke odnose, ali ovaj puta ne u kontekstu putovanja ili izgradnje, već u kontekstu konceptualnih metafora RASTA I RAZVOJA I ZDRAVLJA I FIZIČKOG STANJA, kao u primjerima:

(43) Эти встречи подтвердили впечатление, что в американском обществе **растет** стремление к **оздоровлению**, улучшению американо-советских отношений.

'Ovi su susreti potvrdili dojam da u američkom društvu **raste** težnja prema **ozdravljenju**, popravljanju američko-ruskih odnosa.'

(44) Полезным был обмен мнениями, позволивший прояснить позиции друг друга в отношении региональных конфликтов, **развития** двусторонних связей и по правам человека.

'Korisna je bila razmjena mišljenja, koja je dozvolila da objasnimo mišljenje svakoga od nas u vezi s regionalnim konfliktima, **razvojem** bilateralnih veza i pravima čovjeka.'

Na temelju ovih primjera možemo zaključiti da su rusko-američki odnosi kao organizam, koji je dosad bolovao, ali napokon pokazuje naznake ozdravljenja i razvoja.

Osim ove metafore, sve ostale metafore u ovom govoru korištene su na sličan način kao u prethodnim govorima, što možemo objasniti i svrhom govora, koja je u sva tri slučaja vrlo slična.

Na kraju, možemo zaključiti sljedeće: iako su govori nastali u različito vrijeme, svi prenose iste želje i potrebe – potrebu za mirom i popravkom rusko-američkih odnosa – što je ujedno i njihova glavna svrha. Metafore koje su pritom korištene, iako konvencionalne i većinom nehotične, pomažu u procesu prenošenja te želje.

6.3. Barack Obama

Među najpoznatijim predsjednicima (i političarima općenito) današnjice zasigurno se nalazi i Barack Obama. Najpoznatiji kao prvi afroamerički, odnosno 44. uopće, predsjednik Sjedinjenih Američkih Država, Obama je na tu funkciju došao 2009. godine i nosio je do 2017. (Wallenfeldt, 2020) kada ga je naslijedio Donald Trump. Svoja dva predsjednička mandata, koja je odslužio kao predstavnik Demokratske stranke (odnosno američke političke ljevice), okrunio je Nobelovom nagradom za mir koju je stekao postignućima u području promicanja međunarodnog mira (iako neki kritičari preispituju je li ona zaista zaslužena), a zanimljivo je da je među njima i smirivanje odnosa između SAD-a i Rusije (Wallenfeldt, 2020). Obama je tako 2010. godine u Češkoj Republici potpisao Sporazum „Novi START“ s

tadašnjim predsjednikom Ruske Federacije, Dmitrijem Medvedevim, kojim je dogovoreno smanjenje i ograničenje količine nuklearnog oružja (Obama 2010). Međutim, Obamin odnos s Rusijom narušen je 2014. godine već spomenutom aneksijom Krima od strane Ruske Federacije (Wallenfeldt, 2020), a zategnuti odnosi između država mogu se iščitati i iz Obaminih govora.

6.3.1. Tablica i opća analiza

Za analizu konceptualnih metafora u Obamin nastupima odabrana su tri govora koja se bave problematikom Krimске krize: govori održani u Bijeloj kući 17. ožujka i 29. srpnja 2014. godine te u Estoniji, 3. rujna 2014. godine. Prvi govor sadrži 631 riječ, drugi 1.468, od kojih se analizira 1.436 (koliko ih ima bez pitanja koja postavljaju novinari), a treći 3.877, od kojih se analizira 2.734, koliko je posvećeno razgovoru o Krimu. Sveukupno se, dakle, analizira 4.801 riječ.

U ta tri govora uočeno je 785 riječi s metaforičkim značenjem: 116 u prvom, 240 u drugom i 429 u trećem, što znači da u prosjeku 16,35 % svakog govora ima figurativno značenje. Od tih 16,35 %, odnosno 785 riječi, 759 njih podijeljeno je u 36 tematskih grupa temeljenih na zajedničkoj izvornoj domeni, što znači da su se pojavile barem jedanput u govoru najmanje još jednog političara. Od tih 36 kategorija, sedamnaest njih (u tablici označenih zvjezdicom) pojavljuje se u sva tri govora, a sedam njih (u tablici označenih kurzivom) broji više od 25 primjera korištenja te su samim time i najučestalije u Obaminim govorima. U tih sedamnaest kategorija pripada 651 riječ s metaforičkim značenjem, odnosno 82,93 % svih metafora, a u najbrojnijih sedam nalazi se 505 riječi – 64,33 % svih Obaminih metafora. Osim 36 tematskih kategorija, koje pokrivaju 96,69 % svih metafora u tekstu, u tablici je navedena i posljednja, 37. kategorija nazvana OSTALO, u kojoj se nalaze sve metafore koje su se u tekstovima pojavile samo jedanput i ne mogu se svrstati ni u jednu drugu grupu. Takvih je metafora sveukupno 26, odnosno 3,31 %.

Tablica 3: Analiza konceptualnih metafora u govorima Baracka Obame

Datum govora	17.3.2014.	29.7.2014.	3.9.2014.	
Tematska grupa	Broj metafora			Ukupan br.
<i>*DRŽAVA/NACIJA JE ŽIVO BIĆE (METONIMIJA)</i>	33	76	80	189

*PRIJEDLOZI U SEKUNDARNOM ZNAČENJU	12	30	45	87
*DRŽAVA JE SPREMNIK	12	19	25	56
*KONKRETIZIRANJE APSTRAKTNIH POJMOVA	3	17	31	51
*STVARI/BIČA SU SPREMNICI	7	18	23	48
*KRETANJE (NOGAMA I PADOVI)	5	4	31	40
*VRIJEME JE PROSTOR/ SPREMNIK	8	7	19	34
ZDRAVLJE I FIZIČKO STANJE	-	6	19	25
*STAJANJE	6	4	13	23
*OSTALE PERSONIFIKACIJE	7	1	15	23
*GLEDANJE (VIDJETI JE ZNATI)	7	7	7	21
AGRESIJA	-	-	17	17
*PUTOVANJE	2	7	7	16
*METONIMIJE NEVEZANE UZ DRŽAVU/NACIJU	1	4	11	16
*SILA	1	2	9	12
*ZAJEDNIŠTVO	2	3	6	11
IZGRADNJA I GRAĐEVINE	-	5	6	11
*VELIČINA JE ZNAČENJE	1	5	4	10
*PROMJENA VELIČINE	3	3	1	7
*„MORALNO RAČUNOVODSTVO“	2	3	2	7
POŠTA	-	-	6	6
VEZE	-	6	-	6
GUBITAK	-	2	4	6
RAST	-	1	5	6
BILJKA (KORIJEN)	-	-	4	4
KOCKANJE	-	-	4	4
VODA TEKUĆICA	-	-	4	4
BLISKOST JE FIZIČKA BLIZINA	1	2	-	3
IZOLACIJA	-	1	2	3
SUSRET	-	-	3	3
VATRA	-	-	3	3
TEST	-	-	2	2
REZANJE	-	2	-	2
POZICIJA	1	-	-	1
KAZALIŠTE	-	1	-	1
BOGATSTVO	-	1	-	1
OSTALO	2	3	21	26
Ukupan br. metafora u govoru/br. riječi u tekstu	116/631	240/1.436	429/2.734	785/4.801
Postotak metafora u tekstu	18,38 %	16,71 %	15,69 %	16,35 %

TUMAČ:

* - tematske grupe koje se pojavljuju u sva tri govora

kurziv – tematske grupe koje imaju više od 25 primjera uporabe

Uvjerljivo najučestalija tematska grupa u sva tri transkripta je grupa DRŽAVA/NACIJA JE ŽIVO BIĆE, temeljena na metonimiji DRŽAVA/NACIJA UMJESTO LJUDI KOJI VLADAJU NJOME i DRŽAVA/NACIJA UMJESTO NARODA. Odmah nakon toga slijedi grupa PRIJEDLOZI U SEKUNDARNOM ZNAČENJU, zatim grupa DRŽAVA JE SPREMNIK, postrojena na ideji države kao trodimenzionalnog, ograničenog prostora u koji se može ući i iz kojega se može izaći, te grupa KONKRETIZIRANJE APSTRAKTNIH POJMOVA. Ove četiri grupe broje 383 (48,79 %) metafore, odnosno gotovo 50 % svih metafora u tekstovima, no valja napomenuti da većina njih nije rezultat Obamine mašte, već se mnogo njih može objasniti time da se „to tako kaže u jeziku“ (Steen 2017: 13), odnosno, konvencionalnošću tih metafora.

Posljednju tvrdnju dokazuje i činjenica da je gotovo 100 % metafora u ovim govorima konvencionalno – jedina dva primjera nekonvencionalne uporabe metafora nalazimo u izrazu *wield energy like a weapon*, koji će se analizirati kasnije, a ni broj hotimičnih metafora nije znatno veći. Njih je u tekstu sveukupno tek 8 (1,02 %), što znači da je preko 98 % metafora u Obaminim govorima nehotično.

6.3.2. Analiza metafora i svrhe govora

Govor koji je Obama održao najprije ujedno je i najkraći – sadrži svega 631 riječ – ali i najplodniji što se metafora tiče: čak 116 riječi, odnosno 18,38 % teksta, sastoji se od riječi za koje se MIP metodom ustanovilo da imaju potencijalno metaforičko značenje. Kao što ja navedeno u prethodnom odjeljku, najbrojnija tematska grupa metafora u ovom govoru je DRŽAVA/NACIJA JE ŽIVO BIĆE, povijesno jedna od najstarijih konceptualnih metafora (Anikin, 2015: 26) i jedna od osnovnih tipova metafora koji se pojavljuju u svim govorima u ovom radu: u prvom Obaminom govoru čak 33 metafora možemo ubrojiti u ovu grupu. Pritom valja naglasiti da u 30 njih država „zamjenjuje“ ljude koji upravljaju njome ili narod koji je tvori, kao što je vidljivo u sljedećim primjerima:

(45) And so, **Russia's** decision to send troops into Crimea has rightly drawn global condemnation.

'I tako je odluka **Rusije** da pošalje trupe u Krim s pravom izazvala globalnu osudu.'

(46) As I told Prime Minister Yatsenyuk last week, **the United States** stands with the people of **Ukraine** and their right to determine their own destiny.

'Kao što sam prošli tjedan rekao premijeru Jacenjuku, **SAD** stoji uz ljude **Ukrajine** i njihovo pravo da kroje svoju sudbinu.'

I dok ovakvi primjeri uporabe nisu ništa neobično, već predstavljaju način na koji inače opisujemo države, valja se osvrnuti na ostale tri metafore, koje se pojavljuju i u drugim govorima, a to su one u kojima se na države gleda kao prijatelje i partnere, što možemo vidjeti u primjeru:

(47) And as we go forward, we'll continue to look at the range of ways we can help our Ukrainian **friends** achieve their universal rights and the security, prosperity and dignity that they deserve.

'I dok idemo dalje, nastavit ćemo proučavati brojne načine na koje možemo pomoći našim ukrajinskim **prijateljima** da steknu univerzalna prava i sigurnost, prosperitet i dostojanstvo kakvo zaslužuju.'

Razlog zašto su ovi primjeri zanimljivi je zato što govore mnogo o svrsi govora: naime, „partnere“ i „prijatelji“ u sva tri govora (kao i u dva primjera u drugom te šest primjera u trećem tekstu) europske su zemlje i NATO, iako se kao državu najviše „metonimizira“ Rusiju. Kao što je već spomenuto, i kao što smatraju Johnson i Lakoff, metonimija obično služi za naglašavanje određenih aspekata onoga što opisujemo (1980: 37), a ono što se naglašava kod Rusije loše su odluke njezine vlasti. Rusija se tako u prvom govoru pojavljuje 16, u drugom 33, a u trećem 27 puta, tj. 76 od 189 puta, odnosno 40,02 % u svim govorima, ali u sva tri slučaja kao glavni sponzor ukrajinskih separatista, koji šalje svoje sile u Ukrajinu te time skreće s puta prema miru, izolira se od ostalih država i uništava samog sebe. Time se postavlja kontrast između Rusije i ostatka (zapadnog svijeta), „nas“ i „njih“, što se može iščitati iz sljedeće rečenice:

(48) We saw this international **unity** again over the weekend, when **Russia stood alone in** the U.N. Security Council **defending** its actions in Crimea.

'Preko vikenda smo ponovno vidjeli ovo međunarodno **zajedništvo**, kada je **Rusija stajala sama** u Vijeću sigurnosti UN-a, **braneći** svoje postupke u Krimu.'

Rusija, živo biće, tako se izolirala i stajala sama nakon napada u Krimu, u Ukrajini, branila svoje postupke, kao čovjek kada učini nešto krivo, dok je protiv nje bila međunarodna zajednica, cijeli svijet viđen kao jedna povezana grupa. Sličnu situaciju, i posljedice takvog „ponašanja“ Rusije vidimo i u sljedećem primjeru:

(49) Fourth, we'll continue to make clear to **Russia** that further provocations will achieve nothing except to further **isolate Russia** and **diminish** its **place** in the

world. The international community will continue to **stand together** to oppose any violations of Ukrainian sovereignty and territorial integrity, and continued Russian military intervention in Ukraine will only deepen **Russia's** diplomatic **isolation** and exact a greater **toll on** the Russian economy.

'Četvrto, nastaviti ćemo **Rusiji** davati jasno do znanja da daljnje provokacije neće učiniti ništa osim dodatno **izolirati Rusiju** i **umanjiti** njezino **mjesto** na svijetu. Međunarodna zajednica nastaviti će se **zajedničkim snagama** protiviti kršenju teritorijalnog integriteta i suvereniteta Ukrajine, a ruske vojne intervencije u Ukrajini samo će dodatno produbiti diplomatsku **izolaciju Rusije**, a njezino će gospodarstvo morati **platiti još više.**'

Ono što nam ovaj primjer pokazuje je zapravo i cijela poruka, odnosno svrha govora, a donekle i sva tri govora: Obama, kao predstavnik SAD-a i NATO saveza, na čijem je SAD čelu, osuđuje postupke Rusije (odnosno Putina), ukazuje na to da je ono što Rusija čini krivo, govori kakve bi kazne mogla snositi ako se ne promijeni te daje podršku Ukrajini. Čak i u trećem govoru, koji je održan u Estoniji povodom Obaminog diplomatskog posjeta, naglasak je primarno na Rusiji, što objašnjava učestalost prve, ali i druge najbrojnije tematske grupe (s obzirom na to da je kao „spremnik“ najčešće prikazana Ukrajina, što se vidi i u prethodnim primjerima). Nadalje, ova svrha objašnjava i učestalost nekih drugih metafora, npr. metafora STAJANJA (kao u prethodna dva primjera, obično Rusija „stoji sama“, dok druge zemlje „stoje zajedno“ ili „ustaju protiv nje“), metafora IZOLACIJE, metafora ZAJEDNIŠTVA i metafora „MORALNOG RAČUNOVODSTVA“ (kao u primjeru *exact a great toll on the Russian economy*). Ovaj posljednji primjer ujedno prikazuje i klasičnu uporabu metafora iz tematske grupe PRIJEDLOZI U SEKUNDARNOM ZNAČENJU, koju najčešće predstavlja prijedlog *on* ('na') i uglavnom se može protumačiti kao primjer orijentacijske Johnsonove i Lakoffove metafore KONTROLA JE GORE (1980: 18): nameću se troškovi i kazne „na“ Rusiju, napad o kojem se raspravlja je napad „na“ Ukrajinu i njezin integritet (*assault on the territorial integrity*), a Rusija pokušava nametnuti kontrolu „na“ (odnosno „nad“) Ukrajince (*control over their lives*).

Što se tiče ostalih najčešćih tematskih grupa, KONKRETIZIRANJE APSTRAKTNIH POJMOVA, STVARI/BICA SU SPREMNICI, VRIJEME JE PROSTOR/SPREMNIK, njih možemo objasniti prirodom engleskog jezika što će biti dodatno pojašnjeno u posljednjem poglavlju. Zbog toga se više nećemo zadržavati na njima, kao ni na metaforama SUSRETA, TESTA, PROMJENE VELIČINE, KOCKANJA, GUBITKA, GLEDANJA i BLISKOSTI, koje se pojavljuju mali broj puta, i to nehотиčno i „po prirodi“. Umjesto njih, spomenut ćemo tematske grupe metafora koje su zanimljive za

drugi i treći govor: metafore KRETANJA, ZDRAVLJA/FIZIČKOG STANJA, AGRESIJE, te metafore PUTA, VATRE i VODE, koje se ističu hotimičnom uporabom.

Drugi govor održan je četiri mjeseca nakon prvoga i dvostruko je duži od njega – sastoji se od 1.436 riječi, odnosno 240 metafora, te je metaforički nešto manje obilježen: metafore iznose 16,72 % ovog govora. Temom i sastavom vrlo je nalik prvom govoru, a i svrha im je podjednaka, a glavna je razlika u tome što je veći naglasak u drugom govoru na posljedice koje će Rusija dugoročno snositi ako ne prekine napadati Ukrajinu. To se odražava i u uporabi metafora u govoru, u kojemu se na Rusiju gleda kao na oslabjelo i bolesno biće, čiji je rast i razvoj naglo pao i od koje potencijalni ulagači bježe, što možemo vidjeti u ovom primjeru:

(50) Now, Russia's actions in Ukraine and the sanctions that we've already imposed have **made** a **weak** Russian economy even **weaker**. Foreign investors already are increasingly **staying away**. Even before our actions today, nearly \$100 billion in capital was expected to **flee** Russia. Russia's energy, financial, and defense sectors are **feeling** the **pain**. Projections for Russian economic **growth** are **down to near zero**.

'Dakle, postupci Rusije u Ukrajini i kazne koje smo joj već nametnuli dodatno su **oslabile** već ionako **slabu** rusku ekonomiju. Strani ulagači počeli su se sve više **udaljavati**. Čak i prije naših današnjih poteza, očekivalo se da će kapital od gotovo 100 milijardi **pobjeći** iz Rusije. Posljedično, ruski energetska, financijski i obrambeni sektor **osjećaju bol**. Prema predviđanjima, ruski gospodarski **rast pao** je **blizu nule**.'

Naglasak u ovom govoru tako je na slabost Rusije, loše stanje u kojem se nalazi zbog bolesti koja ju je pogodila. Jedino što se razvija i raste je cijena koju Rusija mora platiti ako nastavi na tom putu, kao u rečenici:

(51) But we've also made it clear, as I have many times, that if Russia continues on its current **path**, the **cost on** Russia will continue to **grow**.

'Dali smo do znanja, kao što sam i ja to učinip već mnogo **puta**, da će, ako Rusija nastavi trenutnim **putem**, **cijena** koju mora **platiti narasti**.'

Metafora puta na kojem se države nalaze prožima sva tri teksta (većinu govora u ovom radu), no obično u drukčijem kontekstu od ovog: naglasak je tako uglavnom ili na putu koji

Ukrajina treba (i želi) „nacrtati“, odabrati, sama za sebe, umjesto da je na njemu „vodi“ Rusija, odnosno na putu koji vodi do mira. Takve metafore i ideje u gotovo svim primjerima uporabe prikazane su na sljedeći način:

(52) What it is, is a very specific issue related to Russia's unwillingness to recognize that Ukraine can **chart** its own **path**.

'Ono što to jest, jest vrlo specifičan problem vezan uz to da Rusija odbija prihvatiti da Ukrajina može sama **zacrutati** svoj **put**.'

(53) ...the **path** for a peaceful resolution to this crisis involves recognizing the sovereignty, the territorial integrity, and the independence of the Ukrainian people.

'...**put** ka mirnom razrješavanju krize uključuje prihvaćanje suvereniteta, teritorijalnog integriteta i neovisnosti Ukrajinaca.'

Uporaba konceptualne metafore PUTA PREMA MIRU osobito je zanimljiva u trećem govoru, gdje je Obama koristi hotimično:

(54) And in contrast to Russia's isolation and economic woes today, that **path** -- which would include a stable and prosperous Ukraine whose sovereignty is respected -- would also ultimately result in greater success and opportunity and respect for Russia. That **path** remains **available** to Russia; that **path** that will **deliver** truer progress for the Russian people. But it's a **path** that starts by Russia **changing course** and leaving Ukraine so that Ukrainians can make their own decisions.

'Za razliku od ruske izolacije i ekonomskog jada kroz koji prolazi danas, taj **put** – koji bi uključivao i stabilnu i uspješnu Ukrajinu čiji se suverenitet poštuje – na kraju bi rezultirao ogromnim uspjehom, mogućnošću i poštovanjem prema Rusiji. Taj **put otvoren** je Rusiji; taj **put** donijet će veći napredak Rusima. Ali to je **put** koji počinje tako da Rusija **promijeni smjer** i napusti Ukrajinu kako bi Ukrajinci mogli samostalno donositi odluke.'

opisujući Rusiju kao putnika koji nameće svoju volju i svoj „put“ suputniku Ukrajini. Općenito, metafora putovanja česta je u političkom diskursu, naročito angloameričkih političara (Charteris-Black, 2005: 200), a često je prate i metafore kretanja. U ovom istraživanju na prvu se ne čini tako, ali ako zanemarimo prvih pet najčešćih grupa, za koje smo već ustanovili da ih korisnici koriste intuitivno (možemo ih čak nazvati mrtvima), zaista

možemo reći da ih Obama koristi najčešće – u ovim trima govorima nalazi se 40 primjera uporabe takvih metafora, a najučestalije su u trećem govoru.

Treći govor održan je u Estoniji i ujedno je najdulji od ova tri govora, ali i najsiromašniji metaforama: od 2.734 riječi, njih 429 ima preneseno značenje, što je nešto više od 15 %, ali ne mnogo manje od prosjeka. Iako sadrži sve prethodno navedene aspekte i prvog i drugog govora (osuda Rusije, prijetnja kaznama i podrška Ukrajini), ovaj govor donekle se razlikuje, u smislu da je veći naglasak stavljen na a) utjecaj Krimске krize na stanovništvo i gospodarstvo Ukrajine, i b) Rusiju kao nasilnika i agresora koji zlostavlja: nekoć Estoniju, danas Ukrajinu, a posljedično i svoj narod. Upravo zbog toga ovaj je govor „dinamičniji“ od prva dva govora te se čak 31 primjer uporabe metafora kretanja koristi upravo u njemu, a važnu ulogu igraju i metafore iz tematske grupe AGRESIJA, karakteristične isključivo za ovaj govor. Ovi aspekti koriste se kao poveznica između sovjetske okupacije Estonije, koja se uspjela izboriti za slobodu, i ruske okupacije Krima, koji i dalje vodi tu borbu. Ukazivanje na rusku agresiju tako nalazimo u primjerima sličnim sljedećima:

(55) You (Estonians) never gave up through a long (Soviet) occupation that tried to **break** your spirit and **crush** your culture.

'Niste odustali za vrijeme duge okupacije koje je pokušala **slomiti** vaš duh i **potisnuti** (dosl. zdrobiti) vašu kulturu.'

(56) And citizens, like nations, will never settle for a world where the big are allowed to **bully** the small. Sooner or later, they **fight back**.

'A građani, baš kao ni države, nikad neće prihvatiti svijet u kojem veliki smiju **zlostavljati** male. Prije ili kasnije, **počet će se boriti**.'

(57) So the United States will continue to help Ukraine reform -- to **escape** a legacy of corruption and build democratic institutions, to grow its economy, and, like other European nations, diversify its energy sources, because no country should ever be **held hostage** to another nation that **wields** energy like a **weapon**.

'SAD će nastaviti pomagati Ukrajini da se promijeni – da **pobjegne** od baštine korupcije i izgradi demokratske institucije, da razvije ekonomiju i, kao i druge europske nacije, koristi raznolike izvore energije jer nijedna država ne bi trebala **biti talac** drugoj naciji koja **vitla** energijom kao **oružjem**.'

(58) Masked men **storming** buildings. Soldiers without flags **slipping** across the border. Violence sending families **fleeing** and killing thousands, including nearly

300 innocent men, women and children from all across Europe and around the world when that airliner was shot out of the sky.

'Maskirani muškarci **upadaju** u zgrade. Vojnici bez zastave **šuljaju** se preko granica. Nasilje tjera obitelji u **bijeg** i ubija na tisuće, uključujući 300 nevinih muškaraca, žena i djece iz cijele Europe i svijeta u onom avionu koji je srušen.'

(59) Russia's actions **are hurting** the Russian people.

'Rusijino ponašanje **štetno** je po Ruse.'

U ovakvim kontekstima osobito su važne ruske „sile“ – „oružane sile“, odnosno, ruska vojska koja „patrolira“ Ukrajinom:

(60) And the Russian **forces** that have now moved into Ukraine are not on a humanitarian or peacekeeping mission. They are Russian combat **forces** with Russian weapons in Russian tanks

'A ruske **sile** koje su ušle u Ukrajinu nisu na humanitarnoj ili mirovnoj misiji. To su ruske vojne **sile** s ruskim oružjem i ruskim tenkovima.'

Slika koju Obama ovdje želi dočarati je jasna: Ukrajina je nevinna žrtva, talac, „mala“ država koju Rusija, agresor i nasilnik, zlostavlja, uništava s pomoću svojih „sila“, ne prežuci ni pred čim, koristeći čak i oružje, tjera ljude u bijeg, uništavajući pritom i samu sebe, a Estonija je snažna država koja je uspjela pobijediti takav režim i služi Ukrajini kao primjer. Kako bi naglasio ulogu Rusije u svemu tome, Obama u primjeru (57) koristi jednu od rijetkih hotimičnih metafora, stvarajući snažnu sliku Rusije kao otmičara. Iz ovih izjava vidimo da je Obamina osuda Rusije znatno oštija nego u prethodna dva primjera, što vjerojatno ima veze i s izjavama Putina, o kojima će biti riječ kasnije, a u kojima opravdava svoje postupke i proziva vodstvo SAD-a za slične napade u prošlosti.

Za ovim metaforama logično slijede i metafore iz tematske grupe ZDRAVLJE I FIZIČKO STANJE, koje, za razliku od prošlog govora, puno veći naglasak stavljaju na snagu – snagu zemalja koje se bore protiv Rusije, snagu odnosa između njih te snagu koju Rusija može steći ako vrati Krim Ukrajini. Primjere uporabe ovih triju vrsta metafora možemo naći u sljedećim rečenicama:

(61) And so long as free peoples summon the confidence and the courage and the will to defend the values that we cherish, then freedom will always be **stronger** and our ideas will always prevail no matter what.

'I dokle god slobodni ljudi imaju samopouzdanja i hrabrosti i volje da brane vrijednosti do kojih držimo, sloboda će uvijek biti **jača** i naše ideje će prevladati bez obzira na sve.'

(62) We want Ukrainians to be independent and **strong** and able to make their own choices free from fear and intimidation, because the more countries are free and **strong**, and free from intimidation, the more secure our own liberties are

'Želimo da Ukrajinci budu nezavisni i **jaki** i da mogu donositi svoje odluke, slobodni od straha i zastrašivanja, jer čim je više država slobodno i **jako**, i slobodno od zastrašivanja, tim će naše vlastite slobode biti sigurnije.'

(63) We welcome a Russia that is **strong** and **growing** and contributes to international security and peace, and that resolves disputes peacefully, with diplomacy.

'Pozdravljamo Rusiju koja je **snažna** i **razvija se** te doprinosi međunarodnoj sigurnosti i miru, rješavajući sukobe mirno, diplomatski.'

Unatoč prethodnim optužbama, na koncu vidimo da u Obaminim govorima ipak prevladava nada i vjera u bolju i „snažniju“ budućnost svih zemalja. Na kraju drugog govora tako se poziva na potencijal svih zemalja da ojačaju svoje gospodarstvo, ali i na prirodne sile vatre i vode s kojima, u obliku hotimične metafore, uspoređuje snagu ljudske volje i ideala, kao što vidimo u sljedećim primjerima:

(64) The **currents** of history **ebb** and **flow**, but over time they **flow toward** freedom -- more people, in every corner of the Earth, standing up and reaching to claim those rights that are universal. And that's why, in the end, our ideals are **stronger**.

'Povijest, kao **rijeka**, **povlači se** i **teče**, ali s vremenom **potekne prema** slobodi – sve više ljudi u svakom kutu zemlje ustaje i traži da mu se daju prava koja su univerzalna. I upravo su zato na kraju naši ideali snažniji.'

(65) ...basic human yearnings for dignity and justice and democracy do not go away. They can be suppressed. At times, they can be silenced, but they **burn** in every human heart in a place where no regime could ever reach, a **light** that no army can ever **extinguish**.

'...osnovna ljudska želja za dostojanstvom i pravdom i demokracijom ne nestaje. Može biti potisnuta. S vremena na vrijeme može biti utišana, ali **gori** u svakom srcu, u mjestu gdje je nijedan režim ne može doseći, **svjetlo** koje nijedna vojska ne može **ugasiti**.'

Naposljetku možemo zaključiti sljedeće: pri uporabi metafora, Obama je dosljedan i svoju poruku prenosi na vrlo jasan način. Čak i u govoru u Estoniji, održanom povodom njegovog diplomatskog posjeta, one su ukomponirane tako da poruka ostane ista, bez obzira na to što ni mjesto, ni povod, ni tema govora nisu jednaki prethodnim dvama govorima, čime se zaista pokazuje da je svrha govora presudna za uporabu konceptualnih metafora.

6.4. Vladimir Putin

Ako je riječ o suvremenoj ruskoj državi, nemoguće je izostaviti lik i ulogu Vladimira Putina u njoj. Ovaj drugi (i najdugovječniji) ruski predsjednik na vlasti je bio prvo od 2000. do 2008. godine, a zatim od 2012. nadalje, „popunivši“ svoje vrijeme između mandata radom u ulozi premijera Ruske Federacije (Vladimir Putin). Njegovi postupci nerijetko šokiraju i zgražaju građane diljem (naročito zapadnog) svijeta, a jedan od postupaka kojima je izazvao naročito mnogo osude bio je i aneksija Krima u 2014. godini. Naime, nakon niza protesta u Ukrajini kojima je svrgnut tadašnji ukrajinski predsjednik, Putin je odbio priznati privremenu ukrajinsku vlast i oružanim snagama ušao u Krim, pomogao pro-ruskim separatistima da preuzmu vlast, održao referendum na kojemu se većina stanovništva izjasnila da podržava njegovu vladavinu u Krimu i ubrzo nakon toga proglasio Krim dijelom Ruske Federacije (Vladimir Putin). Stav političkog Zapada o tome očituje se iz Obaminih govora, a kako Putin objašnjava svoje postupke možemo iščitati iz metafora navedenih i analiziranih u sljedećem odjeljku.

6.4.1. Tablica i opća analiza

Za potrebe ovog rada provedena je analiza triju Putinovih govora na temu Krimске krize (odnosno ujedinjenja Krima i Rusije): prvi i drugi govor održani su 18. ožujka 2014., na sam dan ujedinjenja, a treći je održan na petu godišnju događaja – 19. ožujka 2019. Ova tri govore sadrže sveukupno 4.809 riječi, koje su raspoređene na sljedeći način: prvi (i uvjerljivo najdulji) govor broji 4.378, drugi 178, a treći 253 riječi.

Od tih 4.809 riječi, njih 971 (odnosno 20,19 %) ima metaforičko značenje. Od te 971 riječi, 923 njih raspodijeljeno je u 44 tematske grupe koje sadrže metafore s istim izvornim domenama, dok se ostalih 48 metafora (onih koje imaju samo jedan primjer korištenja i ne nalaze se ni u govorima drugih političara) nalazi u grupi OSTALO. Od tih grupa, osam njih (označenih zvjezdicom) pojavljuje se u svim Putinovim govorima, a deset (označenih kurzivom) sadrži više od 25 primjera uporabe. Osam kategorija koje se protežu kroz sve

tekstove sastoji se od sveukupno 533 primjera uporabe riječi s metaforičkim značenjem, odnosno pokriva 54,89 % svih metafora u tekstu, dok najbrojnijih pet kategorija sadrži 481 metaforu (49,53 %). Iako pet od osam kategorija koje možemo naći u sva tri govora ima više od 25 primjera uporabe, takvih grupa u transkriptima zapravo ima deset, i u tih deset skupina nalazi se 699, odnosno 71,99 %, svih metafora u tekstu.

Tablica 4: Analiza konceptualnih metafora u govorima Vladimira Putina

Datum govora	18.3.2014.	18.3.2014.	18.3.2019.	
Tematska grupa	Broj metafora			Ukupan br.
*PRIJEDLOZI U SEKUNDARNOM ZNAČENJU	137	11	8	156
*DRŽAVA/ NACIJA JE ŽIVO BIČE (METONIMIJA)	93	9	2	104
*STVARI/BIČA SU SPREMNICI	89	2	7	98
*DRŽAVA JE SPREMNIK/POVIŠENI OBJEKT	85	2	2	89
KONKRETIZIRANJE APSTRAKTNIH POJMOVA	54	-	6	60
KRETANJE (NOGAMA I PADOVI)	55	-	3	58
*OSTALE PERSONIFIKACIJE	25	7	5	37
*VRIJEME JE PROSTOR/ SPREMNIK	30	1	3	34
METONIMIJE NEVEZANE UZ DRŽAVU/NACIJU	33	-	1	34
IZGRADNJA I GRAĐEVINE	27	-	2	29
DRŽAVA JE SUSTAV OD VIŠE DIJELOVA	21	-	-	21
GLEDANJE, SVJETLOST (VIDJETI JE ZNATI)	19	2	-	21
*STAJANJE	12	2	1	15
*OSJEĆAJI	8	3	2	13
VLAST	12	-	-	12
SLIKARSTVO	11	-	-	11
MATEMATIKA	11	-	-	11
PODRŽAVANJE	11	-	-	11
SILA	10	-	1	11
AGRESIJA	9	-	-	9
RAVNA LINIJA	9	-	-	9
OKRETANJE	7	-	2	9
PRISILNO RAVNANJE	8	-	-	8
UPLOVLJAVANJE U LUKU	-	6	-	6
ZDRAVLJE I FIZIČKO STANJE	6	-	-	6
VISINA	6	-	-	6
VODA TEKUĆICA	5	-	-	5
SUDBINA JE BUDUĆNOST	5	-	-	5
OGLEDALO	5	-	-	5
KLJUČ	4	-	1	5
KAZALIŠTE	3	-	1	4

POZIV/JEKA/VIKA	3	-	-	3
PREDSTAVLJANJE	2	-	-	2
GUBITAK	2	-	-	2
IZOŠTRAVANJE	2	-	-	2
CIJENA	2	-	-	2
VELIČINA JE ZNAČENJE	1	-	1	2
ČVRSTOĆA	2	-	-	2
NA RUBU	1	-	-	1
UVJERLJIVOST	1	-	-	1
POZICIJA	-	1	-	1
VATRA	1	-	-	1
PROMJENA VELIČINE	1	-	-	1
BLISKOST JE FIZIČKA BLIZINA	1	-	-	1
OSTALO	43	1	4	48
Ukupan br. metafora u govoru/br. riječi u tekstu	872/4378	47/178	52/253	971/4809
Postotak metafora u tekstu	19,92 %	26,40 %	20,55 %	20,19 %

TUMAČ:

* - tematske grupe koje se pojavljuju u sva tri govora

kurziv – tematske grupe koje imaju više od 25 primjera uporabe

Grupa s najvećim brojem metafora u sva tri teksta je grupa PRIJEDLOZI U SEKUNDARNOM ZNAČENJU, a slijedi je tematska grupa STVARI/BICA SU SPREMNICI. Raspored učestalosti metafora ne ponavlja se u ostalim grupama, ali već prve dvije grupe sadrže 26,78 % svih metafora u tekstu. Ako se tome pribroje sljedeće dvije grupa, grupe DRŽAVA/NACIJA JE ŽIVO BIĆE te DRŽAVA JE SPREMNIK/POVIŠENI OBJEKT, dobivamo broj od 44,83 % svih metafora u tekstu. Učestalost ovih metafora u govorima, kao i u prethodnim slučajevima, može se ponovo objasniti konvencionalnošću najučestalijih grupa metafora, što dokazuje i broj nekonvencionalnih metafora u tekstu: takvih je u sva tri teksta 13 (jedanaest u prvom i dva u posljednjem), odnosno svega 1,34 %. Što se tiče hotimičnih metafora, njih je u govorima zamjetno više: sveukupno 75 (47 u prvom, 18 u drugom i 10 u trećem), odnosno 7,72 %, što je podosta više nego u govorima Reagana i Obame, ali nalik govorima Gorbačova te i dalje manje od 10 %.

Iako i dalje slični rezultatima drugih analiza, rezultati analize ovih govora u nekim aspektima znatno odstupaju od standarda: čak 40 % metafora u drugom i gotovo 20 % u trećem govoru obilježeno je hotimičnom uporabom, a grupa DRŽAVA/NACIJA JE ŽIVO BIĆE nije zabilježena u sva tri govora. Iako to donekle dovodi hipoteze u pitanje, već pogledom na duljinu govora možemo ustanoviti u čemu je „problem“ – u osjetnom odstupanju u duljini

tekstova: ovi govori ujedno su i najkraći i najdulji od svih analiziranih u ovom radu. Nadalje, drugi (najkraći) govor ujedno je osmišljen kao alegorija, što nije uobičajeni način Putinova govora (a to vidimo i iz ostalih njegovih govora), ali u kombinaciji s prvim (i najduljim) govorom rezultate koje dobivamo ipak možemo usporediti s ostalim rezultatima i dobiti točniji prikaz.

6.4.2. Analiza metafora i svrhe govora

Prvim (i ujedno najduljim) govorom u ovom radu štošta se htjelo reći: od 4.378 riječi, koliko sadrži, njih 872 (19,91 %) nosi značenje koje se razlikuje od njihovog primarnog značenja i u njih je pretočeno mnogo ideja. U globalu, govor se sastoji od nekoliko dijelova: čestitke i slavljenja povodom pripojenja Krima Rusiji, opisa povijesti odnosa Krima i Rusije, opisa protesta u Ukrajini, opravdavanja postupaka, odgovora na optužbe europskih i američkih političara, kritiziranja njihovih postupaka i traženja potpore. Sve to metaforički se zasniva na sljedećim idejama: Rusiji, ženi, zaštitnici i žrtvi koja je nemarom sovjetskih političara i kao posljedica lošeg stanja nastalog nakon raspada SSSR-a izgubila Krim; Ukrajini, susjedu, prijatelju i bratu zbog čijeg lošeg stanja Rusija pati, a svojevremeno i majci koja je iznjedrila i suvremenu Rusiju, i suvremenu Ukrajinu; Zapadu, bahatom i licemjernom kolegi koji sam ne poštuje zakone, a Rusiju optužuje da ih krši i okreće druge protiv nje (pritom je naglašena razliku između „nas“ i „njih“); i Krimu, povijesno ruskom teritoriju, neodvojivom dijelu Rusije.

Kao što je vidljivo u tablici, najveći broj metafora u ovom govoru (kao i u ostalim dvama) pripada grupi PRIJEDLOZI U SEKUNDARNOM ZNAČENJU. Najčešće se tu radi u prijedlozima *с, на, но, за* i *у* ('s', 'na', 'po', 'za' i 'pokraj'), koji su u govoru korišteni „prirodno“ – većina njih zapravo se oslanja na metaforu POJAM JE STVAR i dolazi u kombinaciji s metaforama iz te grupe, kao u primjeru:

(66) Понимаю крымчан, которые **поставили** вопрос **на** референдуме...

'Razumijem stanovnike Krima koji su **na** referendumu **postavili** pitanje...'

u kojem se i na pitanje i na referendum gleda kao na fizički objekt. Takav način uporabe ne ukazuje ni na kakve značajke karakteristične za ovaj govor i stoga se neće detaljno analizirati u ovom radu. Jedini prijedlog relevantan za shvaćanje ovog rada je prijedlog *протиу* ('protiv'), kao u rečenici:

(67) Они действуют так, как им заблагорассудится: то тут, то там применяют силу против суверенных государств, выстраивают коалиции по принципу «кто не с нами, тот против нас».

'Oni djeluju onako kako im se prohtije: čas tu, čas tamo, primjenjuju silu protiv suverenih država, sazdaju koalicije po principu «tko nije s nama, taj je protiv nas».'

kojim se jasno naglašava kontrast i animozitet između „nas“ – Rusije i „njih“, Zapada, iščitan i u govorima svih političara osim Gorbačova. Nadalje, što se tiče grupa STVARI/BIĆA SU SPREMNICI, VRIJEME JE PROSTOR/SPREMNIK, GLEDANJE te posljednjih dvanaest grupa (s najmanjim brojem metafora): s obzirom na to da te metafore ne doprinose temi, svrsi, kao ni o jeziku govora, već su primjeri iz svakodnevne prakse ruskih govornika i/ili su oprimjerene u analizama drugih govora, ni njima se ovdje neće posvetiti dodatno vrijeme.

Osim ovih grupa, postoje grupe metafora koje su se pojavile i u drugim govorima, ali su ovdje donekle proširene/promijenjene pa će se ukazati samo na potencijalne razlike. To su grupe DRŽAVA JE SPREMNIK/POVIŠENI OBJEKT, KRETANJE, ZDRAVLJE I FIZIČKO STANJE, SILA I VODA TEKUĆICA.

U kategoriju DRŽAVA JE SPREMNIK/POVIŠENI OBJEKT dodano je „povišeni objekt“, s obzirom na to da Rusi, pri ukazivanju na Ukrajinu, koriste izraz *на Украине* ('na Ukrajini'), što zapravo ne ukazuje na razlike u uporabi, već u kulturološkoj predodžbi svijeta; također, metafora spremnika malo je proširena jer se govori i o državama „iz“ kojih se izlazi i *в рамках* ('u okvirima') koje se nešto događa. Kategorija VODA TEKUĆICA ovdje se pojavljuje isključivo kao konvencionalna metafora, i to u obliku VRIJEME JE VODA TEKUĆICA (u smislu *vrijeme teče*), kao što se vidi iz primjera:

(68) ...все драматические перемены, которые мы переживали, переживала наша страна в течение всего XX века...

'...sve dramatične promjene koje smo proživljavali proživljavala je i naša država u toku cijelog 20. stoljeća...'

ili u kontekstu svojevrsne proširene metafore STVARI/BIĆA SU SPREMNICI, možda čak i izvora, u smislu:

(69) ...Никакого общего запрета на одностороннее провозглашение независимости не вытекает из практики Совета Безопасности...

'Iz prakse Vijeća sigurnosti ne **potječe** (dosl. istječe) nikakvo jednostrano proglašenje nezavisnosti...'

u kojem je svojevrsni spremnik iz kojeg nešto „istječe“, odnosno, u duhu hrvatskog jezika, „potječe“ – Vijeće sigurnosti. Nadalje, što se tiče kategorije ZDRAVLJE I FIZIČKO STANJE, kao i kod Obame, metaforama u njoj naglašava se uglavnom snaga – snaga država, institucija i odnosa, osim u primjeru:

(70) Наши западные партнёры во главе с Соединёнными Штатами Америки предпочитают в своей практической политике руководствоваться не международным правом, а правом **СИЛЬНОГО**.

'Naši zapadni partneri, na čelu sa Sjedinjenim Američkim Državama, u svojoj političkoj praksi preferiraju se voditi ne međunarodnim pravom, nego pravom **jačega**.'

kojim se Putin poslužio kako bi ukazao na licemjernu i nasilnu crtu SAD-a, tj. političkog Zapada, koji s jedne strane poziva na red i poštivanje zakona, a s druge strane provodi svoje zakone i oslanja se na vlastitu snagu u rješavanju međunarodnih problema. Ta ideja pospješana je drugom vrstom metafora, u sličnom kontekstu uporabljenim u Obaminim govorima – tematskom grupom „sila“. Iako je ta grupa metafora i kod Obame i kod Putina primarno korištena kako bi se ukazalo na rusku vojsku – oružane sile – u primjeru (67) možemo vidjeti da njome Putin ukazuje i na snagu, donekle čak i moć, koju Zapad upotrebljava. S druge strane, sila se spominje i u pozitivnom kontekstu, u smislu „unutarnje snage/energije“, „duha“ neke države/kraja, u ovom slučaju Krima:

(71) Именно в такие переломные исторические моменты проверяется **зрелость и сила духа** нации.

'Upravo se u takve prijelomne povijesne trenutke provjerava **zrelost i sila duha** nacije.'

Ovakvi primjeri zapravo ukazuju na personifikaciju, koja je u Putinovim govorim primarno korištena kako bi se državama – prije svega Rusiji – pridale ljudske osobine. Naime, glagoli u toj kategoriji gotovo jednoznačno pomažu u stvaranju dviju slika: slike Kijeva kao majke, odnosno Rusije kao žrtve nasilja. Takav način razmišljanja možemo vidjeti u sljedećim primjerima:

(72) Киев – **мать** городов русских. Древняя Русь – это наш общий исток, мы всё равно не сможем друг без друга.

'Kijev je **majka** ruskih gradova. Drevna Rusija je naš zajednički izvor, mi ionako ne možemo jedni bez drugih.'

(73) Россия? **Опустила голову и смирилась, проглотила** эту обиду. Наша страна находилась тогда в таком тяжёлом состоянии, что просто не могла реально **защитить** свои интересы.

'A Rusija? **Spustila je glavu i pomirila** se s time, **progutala** tu uvredu. Naša se država tada nalazila u tako teškom stanju da jednostavno nije mogla **zaštititi** svoje interese.'

Stvarajući sliku o Kijevu kao majci, Putin ukazuje na zajedničku prošlost Ukrajine i Rusije (koja je dio njegove retorike u „preuzimanju“ Krima), a stvarajući ovu sliku o Rusiji postiže sentimentalni ton kojim želi potaknuti suosjećanje prema Rusiji s istom namjerom. Naime, primjer (73)(73)(73) jedan je od nekoliko primjera eksplicitne personifikacije Rusije, te samim time i hotimične metafore, kojima se Rusija prikazuje kao žrtva nasilja – primarno od strane sovjetskih vladara – koja je, pritisnuta prijetnjama i bolima, pod prisilom predala Krim Ukrajini. Primjere takve (hotimične) metafore možemo vidjeti i u sljedećim rečenicama:

(74) Крым вдруг оказался уже в другом государстве, вот тогда уже Россия **почувствовала**, что её даже не просто **обокрали, а ограбили**.

'Krim se tada našao u drugoj državi, a Rusija je tada **osjetila** da je nisu samo **pokrali, nego opljačkali**.'

(75) Россия **оказалась** на рубеже, от которого не могла уже **отступить**. Если до **упора сжимать пружину**, она когданибудь... **разожмётся**

'Rusija se **našla** na **rubu** od kojeg se nije mogla **maknuti**. Iako vršite maksimalan **pritisak** na **oprugu**, она će se kad-tad...**razvući**.'

Slici Rusije kao žrtve dodana je i snažna nekonvencionalna metafora DRŽAVA JE OPRUGA, koja dodatno pojačava sliku Rusije kao žrtve pod pritiskom političkih previranja, kao i tematska grupa metafora „osjećaji“, koja karakterizira sva tri teksta, a koja u prvom tekstu ukazuje na osjećaje cijelog ruskog naroda zbog gubitka Krima:

(76) ...все драматические перемены, которые мы **переживали, переживала** наша страна в течение всего XX века...

'...sve dramatične promjene, koje smo **proživljavali, proživljavala** je naša država tijekom 20. stoljeća...'

- (77) ...говорили, что Крым – это исконно русская земля, а Севастополь – русский город. Да, всё это мы хорошо понимали, **чувствовали и сердцем, и душой**...
'...pričali su da je Krim iskonski ruska zemlja, a Sevastopolj ruski grad. Da, sve smo mi to dobro znali, **osjećali i srcem i dušom**...'

Ove negativne (i sentimentalne) slike Rusa i Rusije jednoznačno se odnose na Rusiju u SSSR-u i nakon njegova raspada, znatno slabiju od Rusije danas. Rusija današnjice s druge je strane zaštitnica – kako drugih zemalja, tako i interesa svojih građana, kao što je prikazano u sljedećim primjerima:

- (78) ...порядка 95 процентов граждан считают, что Россия должна **защищать** интересы русских и представителей других национальностей...

'...oko 95 % građana smatra da je Rusija dužna **štititi** interese Rusa, kao i predstavnika drugih nacionalnosti...'

- (79) На Украине живут и будут жить миллионы русских людей, русскоязычных граждан, и Россия всегда будет **защищать** их интересы политическими, дипломатическими, правовыми средствами

'U Ukrajini živi, i živjet će, na milijune Rusa, građana kojima je ruski materinski jezik, i Rusija će **štititi** njihove interese političkim, diplomatskim i pravnim sredstvima.'

- (80) В связи с этим жители Крыма и Севастополя обратились к России с призывом **защитить** их права и саму жизнь, не допустить того, что происходило, да и сейчас ещё происходит и в Киеве, и в Донецке, в Харькове, в некоторых других городах Украины.

'Stanovnici Krima i Sevastopolja pozvali su Rusiju da **zaštiti** njihova prava i život, da ne dopusti ono što se događalo, a i dalje se događa, u Kijevu, Donjecku, Harkovu i nekim drugim ukrajinskim gradovima.'

No to što je Rusija sada jaka, ne znači da je izgubila osjećaje prema svom susjedu i bratu Ukrajini:

- (81) Скажу прямо, у нас **болит душа** за всё, что происходит сейчас на Украине, что страдают люди, что они не знают, как жить сегодня и что будет завтра. И

наша обеспокоенность понятна, ведь мы не просто **близкие соседи**, мы фактически, как я уже много раз говорил, один народ.

'...Bit ću izravan, **boli nas duša** za sve što se sada događa u Ukrajini, što stradavaju ljudi, što ne znaju kako će živjeti danas i što će biti sutra. Naša briga je jasna, ta mi nismo samo **bliski susjedi**, nego zapravo, kao što sam već mnogo puta govorio, jedan narod.'

(82) А отношения с Украиной, с **братским** украинским народом были и остаются и всегда будут для нас важнейшими, ключевыми, без всякого преувеличения.

'А odnosi s Ukrajinom, s **bratskim** ukrajinskim народом, bili su i ostaju i uvijek će za nas biti najvažniji, ključni, bez ikakvog preuveličavanja.'

Općenito, zanimljivo je da se čak i u Putinovim govorima Ukrajina prikazuje u pozitivnom svjetlu, odnosno, što se na nju ne gleda s prijekorom, već sa suosjećanjem, unatoč tome što je Rusija u direktnom konfliktu upravo s njom. Zapravo, ono što je još interesantnije je to što, iako se Ukrajina u metonimijskom smislu u ovim govorima pojavljuje 17 puta, češće nego SAD i druge zemlje, i što je i kao „spremnik“ spomenuta mnogo puta, i u Putinovim i u Obaminim govorima ona kao da se nalazi sa strane. Istina, priča se o njoj, o tome što ju je pogodilo, o problemima nastalim tamo, ali Ukrajincima gotovo da se uopće ne obraća, već u oba govora kao da je naglasak ili samo na Rusiji (što je dobro, ili pak loše, napravila u njoj), ili samo na Zapadu, koji je opet prema njoj postupao ili dobro ili loše. Upravo iz toga vidimo da ova cijela priča zapravo i nije o Ukrajini, već o odavno suprotstavljenim akterima u njoj – „Istoku“ i „Zapadu“. Što se tiče uloge Zapada, ona je vrlo jasna – on vodi svoju politiku i čini što mu se prohtije, ponaša se licemjerno, a onda „radi Rusiji iza leđa“ i pokušava je „stjerati u kut“:

(83) Напротив, нас раз за разом обманывали, принимали решения за **нашей спиной**, ставили перед свершившимся фактом...

'Naprotiv, nas su uporno obmanjivali, donosili odluke **iza naših leđa**, doveli nas pred gotov čin...'

(84) Нас постоянно пытаются **загнать** в какой то **угол** за то, что мы имеем независимую позицию, за то, что её отстаиваем, за то, что называем вещи своими именами и не лицемерим

'Uporno nas pokušavaju **stjerati u kut** zato što je naša pozicija neovisna, zato što je branimo, zato što stvari nazivamo svojim imenima i nismo licemjerni.'

Tako metonimijom LEĐA UMJESTO OSOBE, a ujedno OSOBA UMJESTO DRŽAVE te glagolom kretanja u prenesenom značenju Putin ukazuje na agresivnost i neiskrenost Zapada. Za razliku od njega, Rusiji je jako bitna ideja izravnosti i otvorenosti, a Putin to naglašava izrazim poput *скажу прямо* ('reći ću direktno', odnosno 'bit ću direktan') i *открыто и честно* ('otvoreno i iskreno'), odnosno tematskim grupama IZRAVNOST i STVAR JE SPREMNIK. Na taj način, Putin svojim postupcima daje moralno objašnjenje te moralizira svoje protivnike, naglašavajući kontrast između njih.

No, unatoč razlici u razmišljanjima i zategnutosti u odnosima, Putin zapadne države i dalje tretira kao kolege i želi te odnose obnoviti te i njih, kao i Ukrajinu, naziva partnerima i susjedima:

(85) При этом мы сами никогда не будем стремиться к конфронтации с нашими **партнёрами** ни на Востоке, ни на Западе, наоборот, будем делать всё необходимое, чтобы строить цивилизованные **добрососедские** отношения, как это и положено в современном мире.

'Pritom mi sami nikad nećemo stremiti ka konfrontaciji s našim **partnerima** ni na Istoku, ni na Zapadu, već sasvim suprotno, radit ćemo sve što je neophodno kako bismo izgradili civilizirane, **dobrosusjedske** odnose, kako i treba u suvremenom svijetu.'

S obzirom na prirodu njihovih odnosa i na stav Zapada i Ukrajine prema Rusiji, možemo zaključiti da je iskrenost ovih tvrdnji upitna, no iz svega ovoga dobili smo već ranije spomenutu sliku – sliku Rusije, nekadašnje žrtve koja je došla u spas Ukrajini i potrebe drugih izdiže iznad svojih, Ukrajine, koju voli i želi joj pomoći, ali ne može, i Zapada, koji je zbog toga nepošteno i licemjerno osuđuje – ali s kojim i dalje želi imati dobre odnose.

Još jedan koncept koji je bitan za Putinovu poruku u ovom tekstu je ideja države kao sustava: točnije, Krima kao iskonsko ruskog, „neotuđivog“ dijela Rusije, Krima kao tobožnjeg dijela Ukrajine te SSSR-a kao sustava koji se raspao i posljedično uzrokovao razdijeljenost naroda. Ova ideja prikazana je primarno na temelju metafora sustava, dijeljenja i spajanja, što možemo vidjeti i u sljedećim primjerima:

(86) ...Россия, запустив парад суверенитетов, способствовала **развалу** Советского Союза, а при оформлении **распада** СССР забыли и про Крым.

'...Rusija je, odobrivši paradu suvereniteta, doprinijela **slomu** Sovjetskog Saveza, a tijekom provođenja **dezintegracije** SSSR-a, Krim je sasvim zaboravljen.'

(87) ...русский народ стал одним из самых больших, если не сказать, самым большим **разделённым** народом в мире...

'...ruski je narod postao jedan od najvećih, ako ne i najveći, **razdijeljeni** narod na svijetu..'

(88) После революции большевики по разным соображениям, пусть Бог им будет судья, включили в **состав** Украинской союзной республики значительные территории исторического юга России.

'Nakon revolucije, boljševici su iz raznih motiva, neka im Bog sudi, u **sastav** Savezne Republike Ukrajine uključili značajni dio teritorija povijesnog juga Rusije.'

(89) Россия вроде признала Крым **частью** Украины, но переговоров о делимитации границы не проводилось.

'Rusija je tobože priznala da je Krim **dio** Ukrajine, no pregovori o razgraničavanju nisu se provodili.'

(90) В сердце, в сознании людей Крым всегда был и остаётся **неотъемлемой частью** России.

'U srcu, u svijesti ljudi, Krim je uvijek bio i ostao **neotuđivi dio** Rusije.'

Na temelju ovih metafora i koncepata dobili smo svrhu Putinovog govora, odnosno sinopsis onoga što želi reći: Krim Rusija nije uzela, nego vratila, jer je on od nje oduzet pod sumnjivim okolnostima, a Ukrajina trenutno nije u stanju brinuti se za nj, pa će za Krim brigu preuzeti Rusija. Zapadu se to ne sviđa i žao mi je što je tome tako, ali ni Zapad nije ništa bolji, a mi smo barem iskreni. Nadam se da će Zapad i Ukrajina prihvatiti ovo, da će nam se odnosi popraviti te da ćemo svi biti dobri prijatelji i susjedi.

Osim dosad navedenih metafora – većinom nehotičnih i konvencionalnih – pažnju valja obratiti i na hotimične i nekonvencionalne metafore. U ovom je govoru 47 metafora upotrebljeno hotimično, pritom njih 11 nije konvencionalno. Neke od njih već su i spomenute u radu, a ovdje valja navesti nekoliko njih i iz područja domaćinstva:

(91) Они (украинские президенты) «**доили**» Украину, дрались между собой за полномочия, активы и финансовые потоки.

'Oni (ukrajinski predsjednici) su „dojili“ Ukrajinu, tukli se jedni s drugima za punomoći, imovinu i financijske izvore.'

(92) ...мы против того, чтобы военная организация **хозяйничала** возле **нашего забора**, рядом с **нашим домом** или на **наших** исторических **территориях**. Вы знаете, я просто не могу себе представить, что мы будем **ездить** в Севастополь **в гости** к натовским морякам. Они, кстати говоря, в большинстве своём отличные парни, но лучше пускай они к нам **приезжают в гости** в Севастополь, чем мы к ним.

'...mi smo protiv toga da vojna organizacija **gospodari** uz **našu ogradu**, **pored naše kuće** ili na **našem** povijesnom **teritoriju**. Znae, ja jednostavno ne mogu zamisliti da **idemo u goste** u Sevastopolj k mornarima NATO-a. Oni su, usput rečeno, većinom odlični dečki, ali bolje da oni **dolaze k nama** u **goste** u Sevastopolj, nego mi k njima.'

(93) Но повторю: только сами граждане Украины в состоянии **навести порядок в собственном доме**."

'No ponavljam: jedino Ukrajinci mogu **pospremiti vlastitu kuću**.'

(94) Сегодня, спустя уже много лет, я слышал, как крымчане, совсем недавно, говорят, что тогда, в 1991 году, их передали из рук в руки просто как **мешок картошки**.

'Danas, nakon mnogo godina, čuo sam kako stanovnici Krima, sasvim nedavno, govore da su tada, 1991. godine, njih predali iz ruke u ruku kao **vreću krumpira**.'

Ovim metaforama Putin odstupa od tona političkog govora i unosi notu razgovornog jezika, što razlikuje ovaj govor od druga dva njegova govora. Općenito, Putin u govoru u više navrata koristi poštapalice, retorička pitanja te izraze iz razgovornog jezika i neočekivane analogije, što jezik govora čini vrlo dinamičnim i zanimljivim, (Koteyko i Ryazanova-Clarke, 2009: 112). U današnje doba to je, naravno, taktika kojom se političari žele približiti ljudima i stvoriti sliku „čovjeka iz naroda“ (Sopova, 2015: 655), što, s obzirom na njegovu političku popularnost, Putinu zasad uspijeva – no i to je sasvim druga priča.

Što se drugog i trećeg govora tiče, iako su znatno manji, nose sličnu poruku kao i prvi – samo s manje detalja i većim fokusom na sentimentalnost i samu ideju ujedinjenja.

Drugi je govor Putin održao isti dan kao i prethodni – na sam dan pripojenja Ukrajine, i to na proslavi povodom tog događaja. Govor sadrži svega 178 riječi, a od toga 45 (25,28 %)

ima metaforičko značenje. Struktura govora je četveročlana: početak je proširena metafora o Krimu kao brodu koji se vraća u rodnu luku Rusiju, drugi dio posvećen je Ukrajini i želji da se stanje u njoj čim prije popravi, a treći je zahvala stanovnicima Krima i Sevastopolja što su odlučili priključiti se Rusiji. Četvrti, i posljednji dio, nalik je i u drugom i u trećem govoru: u njemu Putin ukazuje na to da su pred Rusijom i Krimom još mnogi problemi, ali da će ih biti lako riješiti sada kada su zajedno.

Najčešća tematska grupa u ovom je govoru, kao i u prethodnom – PRIJEDLOZI U SEKUNDARNOM ZNAČENJU (11/45), a za njom slijede OSTALE PERSONIFIKACIJE (7/45), DRŽAVA JE OBITELJ/SUSJED (6/45) i UPLOVLJAVANJE U LUKU (6/45). Općenito, većina tematskih grupa u ovom govoru koristi se podjednako kao i u prvom, a konceptualne metafore koje su bitne za govor su: RUSIJA JE MAJKA I RODNA LUKA, PRIPAJANJE KRIMA RUSIJI JE POVRATAK BRODA U LUKU i UKRAJINA JE SUSJEDA I ROĐAKINJA RUSIJE, kao što možemo vidjeti ovdje:

(95) Мы очень **переживали** за них (севастопольцев), и **Россия ответила** им **теплом, повернулась** к ним и **открыла** всё своё **сердце**, всю свою **душу**.

'Jako smo se **brinuli** za njih (Sevastopoljce) i **Rusija** im je **odgovorila топлином, okrenula** se prema njima i **otvorila** im sve svoje **srce**, svu svoju **dušu**.'

(96) После **тяжёлого, длительного, изнурительного** плавания **Крым** и **Севастополь** **возвращаются** в **родную гавань**, к **родным берегам**, в **порт** постоянной **прописки**, в **Россию!**

'Nakon **teške**, **duge** i **iscrpljujuće** **plovidbe**, **Krim** i **Sevastopolj** **vraćaju** se u **rodnu luku**, k **rodnoj obali** i u **matičnu luku**, u **Rusiju!**

(97) Мы не просто **соседи**, мы самые **близкие родственники**, и наш будущий успех зависит от нас: и от **России**, и от **Украины**.

'Mi nismo samo **susjedi**, mi smo **najbliži rođaci**, i naš budući uspjeh ovisi o nama: i o **Rusiji** i o **Ukrajini**.'

Pritom se, osim već navedenih skupina metafora, u prenošenju ove poruke koriste i metafore osjećaja. Iako je 18 metafora u govoru upotrebljeno hotimično, sve su metafore konvencionalne. Općenito, valja napomenuti da je metafora DRŽAVA JE OBITELJ jako česta u ruskom diskursu, naročito u doba Carstva (gdje je glavnu ulogu imao otac – car) i SSSR-a (gdje su važna bila braća) (Vraciu, 2012: 313), stoga ovakva slika svijeta nije nekonvencionalna, ali je upotrebljena s ciljem.

U trećem govoru, pak, od 253 riječi, njih 52 imaju sekundarno značenje, a 10 je upotrebljeno hotimično. Govor je održan povodom pete godišnjice ujedinjena Krima i Rusije i, kao i prethodni govor, sastoji se od četiri dijela: prvi je posvećen prisjećanju na samo pripojenje, u drugom Putin uspoređuje povratak stanovnika Krima u Rusiju s povratkom vojnika Crvene armije (također u Rusiju), u trećem još jednom podsjeća na samo pripojenje, a četvrti je posvećen ciljevima i zadacima koji su još pred Rusijom i Krimom. Četiri najčešće tematske grupe u govoru su **ponovo PRIJEDLOZI U SEKUNDARNOM ZNAČENJU**, zatim **STVARI/BIĆA SU SPREMNICI, KRETANJE te OSTALE PERSONIFIKACIJE**. Koncepti koji su važni za ovaj govor su **ponovo RUSIJA JE MAJKA te STANOVNICI KRIMA SU VOJNICI CRVENE ARMIJE**, što vidimo i u sljedećim primjerima:

(98) Именно поэтому Россия **распахнула объятия**, свои **сердце** и **душу** и с радостью и восторгом приняла вас в свою огромную многонациональную **семью**.

'I zato je Rusija **otvorila svoje naručje, srce i dušu**, i s radošću i oduševljenjem primila vas u svoju ogromnu međunarodnu **obitelj**.'

(99) Поведение севастопольцев и крымчан напоминает мне поведение **бойцов Красной армии** в трагические месяцы начала **Великой Отечественной войны**, когда они, прорываясь к своим, выносили на себе, поближе к сердцу, **боевые знамёна своих частей**. Так и вы, находясь вне рамок российской государственности многие-многие годы, на протяжении десятилетий, сохранили в своём сердце и пронесли через эти годы любовь к нашей Родине, к России.

'Ponašanje stanovnika Sevastopolja i Krima podsjeća me na ponašanje **boraca Crvene armije** u tragične mjesece s početka **Drugog svjetskog rata**, kada su, nastojeći se probiti k svojim, na sebi, bliže srcu, **nosili ratne zastave svojih odreda**. Tako ste i vi, nalazeći se van okvira ruske države, mnogo, mnogo godina, desetljećima, u svom srcu očuvali i tijekom godina nosili ljubav prema našoj domovini, prema Rusiji.'

Ovim metaforama Putin naglašava ulogu stanovnika Krima i Sevastopolja u pripojenju Krima Rusiji te sliku Rusije kao zaštitnice, što je ujedno i svrha ovog govora: proslaviti jedinstvo, ukazati na međusobnu važnost Rusije i Krima te podsjetiti da su stanovnici Krima ti koji su se vratili Rusiji – ne da su „uzeti“ silom. Ta se slika proteže i kroz ostale tekstove: dok Obama govori kako se za pripojenje Rusiji nisu borili stanovnici Krima, već pro-ruski

separatisti, Putin podsjeća na referendum koji je tamo proveden i na rezultate prema kojima je gotovo 100 % glasača izjavilo da se želi spojiti s Rusijom. S obzirom na trenutnu situaciju, čini se da još neko vrijeme nećemo saznati koja je istina, ali na temelju ovih govora možemo vidjeti kako se ista tema, ovisno o svrsi govora (i gledištu stanovnika) može itekako preokrenuti.

6.5. Usporedna analiza sveukupnih rezultata svih političara

U analizi govora svakog od političara u ovom radu, uz rezultate pojedinačne analize svakog govora (prikazane u tablicama 1 – 4), s desne strane svake tablice navedeni su i ukupni rezultati dobiveni na temelju svih govora određenog političara. Osim toga, ispod svake od tablica naveden je broj hotimičnih/ nehotičnih, odnosno konvencionalnih/ nekonvencionalnih metafora. Ti su brojevi i rezultati sakupljeni i uspoređeni, a dobiveni podaci navedeni su u sljedećim tablicama (5 i 6).

Tablica 5: analiza sveukupnih rezultata svih političara

Političar	Reagan	Gorbačov	Obama	Putin	
Tematska grupa	Broj metafora u grupi				Ukupno
<i>PRIJEDLOZI U SEKUNDARNOM ZNAČENJU</i>	158	48	87	156	449
<i>DRŽAVA/NACIJA JE ŽIVO BIĆE (METONIMIJA)</i>	63	17	189	104	373
<i>STVARI/BIĆA SU SPREMNICI</i>	87	45	48	98	278
<i>DRŽAVA JE SPREMNIK</i>	48	22	56	89	215
<i>KONKRETIZIRANJE APSTRAKTNIH POJMOVA</i>	83	20	51	60	214
<i>KRETANJE (NOGAMA I PADOVI)</i>	63	31	40	58	192
<i>VRIJEME JE PROSTOR/ SPREMNIK</i>	37	10	34	34	115
<i>METONIMIJE NEVEZANE UZ DRŽAVU/NACIJU</i>	51	4	16	34	105
<i>OSTALE PERSONIFIKACIJE</i>	29	17	23	37	106
<i>GLEĐANJE I SVJETLOST (VIDJETI JE ZNATI)</i>	21	5	21	21	68
<i>IZGRADNJA I GRAĐEVINE</i>	19	7	11	29	66

STAJANJE	4	7	23	15	49
ZDRAVLJE I FIZIČKO STANJE	10	1	25	6	42
AGRESIJA I BORBA	12	1	17	9	39
PROMJENA VELIČINE	20	5	7	1	33
VELIČINA JE ZNAČENJE	9	5	10	2	26
BLISKOST JE FIZIČKA BLIZINA	4	2	3	1	10
PUTOVANJE	12	6	16	-	34
SILA	3	-	12	11	26
SLIKA(RSTVO), NACRTI I OBLIK(OVANJE)	4	4	-	11	19
OKRETANJE	1	5	-	9	15
VISINA	-	1	6	6	13
IZRAVNOST	2	1	-	9	12
RAST I RAZVOJ	1	3	5	-	9
GUBITAK	1	-	6	2	9
KAZALIŠTE	3	-	1	4	8
BOGATSTVO	1	1	1	-	3
POZICIJA	-	1	1	1	3
DALJINA	12	1	-	-	13
POTRAGA	8	2	-	-	10
NATJECANJE I POBJEDA	2	6	-	-	8
PODJELA	4	2	-	-	6
VODA TEKUĆICA	-	-	4	5	9
VATRA	-	-	3	1	4
„MORALNO RAČUNOVODSTVO“ ZAJEDNIŠTVO	9	-	7	-	16
POŠTA	4	-	11	-	15
BILJKA (KORIJEN)	1	-	6	-	7
KOCKANJE	1	-	4	-	5
REZANJE	1	-	4	-	5
MATEMATIKA	2	-	2	-	4
MATEMATIKA	-	4	-	11	15
VLAST	-	1	-	12	13
PODRŽAVANJE	-	1	-	11	12
UVJERLJIVOST	-	1	-	1	2
ODRAZ	4	-	-	5	9
POZIV/JEKA	4	-	-	3	7
KLJUČ	1	-	-	5	6
PREDSTAVLJANJE	1	-	-	2	3
NA RUBU	2	-	-	1	3
SAN	9	-	-	-	9
KRIKA	5	-	-	-	5
STOL	4	-	-	-	4

SOBA	2	-	-	-	2
POPRAVAK	2	-	-	-	2
RADIKALNOST	-	2	-	-	2
PREDMET	-	2	-	-	2
SVETOST	-	2	-	-	2
IZOLACIJA	-	-	3	-	3
SUSRET	-	-	3	-	3
TEST	-	-	2	-	2
DRŽAVA JE SUSTAV OD VIŠE DIJELOVA	-	-	-	21	21
OSJEĆAJI	-	-	-	13	13
PRISILNO RAVNANJE	-	-	-	8	8
UPLOVLJAVANJE U LUKU	-	-	-	6	6
SUDBINA JE BUDUĆNOST	-	-	-	5	5
ČVRSTOĆA	-	-	-	2	2
CIJENA	-	-	-	2	2
IZOŠTRAVANJE	-	-	-	2	2
OSTALO	77	33	26	48	184
SVEUKUPNO	901	326	784	971	2.982
Br. metafora po političaru/ Uk. br. riječi u radu	901/19.394	326/19.394	784/ 19.394	971/19.394	2.982/ 19.394
Postotak	4,64 %	1,68 %	4,04 %	5,01 %	15,38 %
Br. metafora po političaru/ Uk. br. metafora u radu	901/2.982	326/2.982	784/2.982	971/2.982	
Postotak	30,21 %	10,23 %	26,29 %	32,56 %	

TUMAČ:

kurziv i bold – tematske grupe koje se pojavljuju u govorima svih političara u radu
 _____ – granica između skupina korištenih u govorima različitih političara

Tablica 6: hotimične i nekonvencionalne metafore u govorima svih političara

Političar	Reagan	Gorbačov	Obama	Putin	Ukupno
Br. hotimičnih metafora po političaru (=X)	52	26	8	75	161
X/ br. riječi u radu	52/19.394	26/19.394	8/19.394	75/19.394	161/19.394
Postotak	0,27 %	0,16 %	0,04 %	0,39 %	0,83 %
X/ br. metafora u radu	52/2.982	26/2.982	8/2.982	75/2.982	161/2.982
Postotak	1,74 %	0,87 %	0,27 %	2,52 %	5,40 %
Br. nekonvencionalnih metafora u govorima	11	-	2	13	26

(=Y)					
Y/ br. riječi u radu	11/19.394		2/19.394	13/19.394	26/19.394
Postotak	0,06 %	0 %	0,01 %	0,06 %	0,13 %
Y/ br. metafora u radu	11/2.982		2/2.982	13/2.982	26/2.982
Postotak	0,37 %	0 %	0,07 %	0,44 %	0,88 %

7. Rasprava i zaključak

U svih dvanaest govora, odnosno u 19.394 riječi u njima, pronađene su sveukupno 2.982 riječi s metaforičkim značenjem, što znači da prosječno 15,38 % u govorima svakog od političara ima figurativno značenje. Od te 2.982 metafore, njih najviše, 32,56 %, nalazi se u Putinovim govorima, nešto manje od toga (30,21 %) u Reaganovim, 26,29 % u Obaminim i 10,23 % u Gorbačovljevima govorima. Iz toga zaključujemo da, brojčano, Putin ima najviše metafora, a Gorbačov najmanje, no ako usporedimo broj metafora u njihovim govorima s brojem riječi u njihovim govorima, najviše metafora ima Putin (20,19 % po govoru), zatim Gorbačov (19,30 % po govoru), Obama (16,35 %) te na kraju Reagan (11,31 %). Sukladno tome mogli bismo zaključiti da, u globalu, ruski političari koriste više metafora nego američki, no u obzir valja uzeti i sljedeće: Putin i Gorbačov ujedno su održali najkraće govore u ovom radu, a kod svakog govornika najkraći govor je ujedno sadržavao i najviše metafora. Tu pojavu možda možemo objasniti time da kraći govori u manje riječi moraju predati jednak broj informacija i/ili (pod)jednaku poruku, koja je često izražena s pomoću metafora, i zbog toga su u ovi govori „nabijeniji“ metaforama. Unatoč tome, čak i Putinov najdulji govor, koji je za najmanje 1,5 puta, dulji od svih govora, sadrži nešto više od 19 % metafora te najveći broj hotimičnih i nekonvencionalnih metafora, stoga zaista možemo zaključiti da su njegovi govori „najmetaforičniji“. To djelomično može biti i zbog ruskog jezika, ali i zbog Putinovog osobnog stila i ekspresivnosti prilikom držanja govora. Kako bi se utvrdio točan povod, morala bi se provesti cjelovitija analiza njegovih govora, kao i analiza govora drugih ruskih političara.

Nadalje, od 2.982 metafore, 184 njih (odnosno 6,17 %) u govorima je spomenuto samo jedanput te se nalaze u grupi OSTALO. Ostalih 2.708 (90,81 %) raspoređeno je u 69 tematskih grupa. Od tih 69 grupa, 17 grupa nalazi se u svim tekstovima, odnosno, postoji kao kategorija u barem jednom od govora svakog političara. U tih 17 grupa (čiji su nazivi u tablici 5 podebljani, u kurzivu te odijeljeni prvom crtom) nalazi se 2.380 metafora, odnosno 79,81 % svih metafora u govorima, što znači da zaista postoji određeni set tematskih grupa metafora

koje se pojavljuju u svim govorima, bez obzira na jezik i individualni stil političara. Time se dokazuje da su kognitivni sustav i iskustvo života Rusa i Amerikanaca slični te se odražavaju u metaforama koje govornici koriste, bez obzira na temu i jezik govora.

Osim ovih 17 skupina koje možemo naći u svim govorima, još 11 grupa metafora (u tablici označenih zvjezdicom) možemo naći u govorima trojice od četvorice političara – devet tih grupa ponavlja se kod Obame i Reagana, a osam kod Gorbačova i Putina. U tim grupama nalazi se još 151 metafora, odnosno 5,06 % svih metafora u govorima, a valja napomenuti da najbrojnije od tih grupa, PUTOVANJE i SILA, broje više od 25 primjera uporabe, odnosno, po brojnosti bi se mogle svrstati među najučestalije tematske grupe metafora. Te grupe ukazuju na važnost metafora putovanja za, primarno anglofoni, politički diskurs, odnosno važnost koncepta „sile“ (najčešće u smislu „oružanih sila“) u kontekstu Krimске krize.

Što se tiče grupa koje se pojavljuju u govorima dvaju političara, takvih je u ovom radu 21. Četiri skupine (DALJINA, POTRAGA, NATJECANJE I POBJEDA te PODJELA) karakteristične su samo za govore Reagana i Gorbačova, a kao što vidimo iz naziva skupina (i analize njihovih govora), one su važne pri određivanju svrhe govora i sukladne temi kojom se bave – daljinom između SSSR-a i SAD-a te natjecanjem između njih, potragom za mirom i podjelom između američkog i ruskog društva. Dvije skupine, VODA TEKUĆICA i VATRA, pojavljuju se samo u govorima Obame i Putina, ali za razliku od prethodne dvije skupine, one ne doprinose direktno svrsi teksta, već govorima daju ekspresivnost. Nadalje, šest grupa korišteno je isključivo u Reaganovim i Obaminim govorima, a četiri isključivo u Gorbačovljevim i Putinovim, a ove grupe, naročito grupe POŠTA, MATEMATIKA, PODRŽAVANJE i UVJERLJIVOST, odražavaju razlike u načinu na koji američka i ruska kultura doživljavaju svijet oko sebe – odnosno, pokazuju koji su koncepti tipični(ji) za engleski ili ruski. Na kraju, još pet grupa metafora pojavljuje se samo kod Reagana i Putina, što možda objašnjava činjenica da su njihovi govori najduži te ujedno imaju najveći broj tematskih grupa.

Naposljetku, 19 grupa pojavljuje se isključivo kod jednog političara: pet kod Reagana, tri kod Gorbačova, tri kod Obame i osam kod Putina, što uglavnom ukazuje na to koji su koncepti osobito važni u govorima ovih političara u usporedbi s drugim političarima (npr. za Reagana je važna ideja američkog sna, za Gorbačova radikalnost promjena koje su potrebne u rusko-američkim odnosima, za Obamu izolacija Rusije a za Putina osjećajnost i sentimentalnost u javnim nastupima te ideja Krima kao sastavnog dijela Rusije). Osim toga,

ove razlike potencijalno ukazuju i na razliku između individualnih stilova političara, ali i poruka koje žele prenijeti, no kako bi se to utvrdilo, trebala bi se provesti iscrpnija analiza.

Što se tiče učestalosti samih tematskih grupa, uvjerljivo najčešća je grupa PRIJEDLOZI U SEKUNDARNOM ZNAČENJU, koja je ujedno najbrojnija kod svih političara osim Obame. Ovu vrstu metafora možemo smatrati izrazito konvencionaliziranom, jer sve primjere njezinog korištenja možemo objasniti principom „tako se to kaže“ – najčešće ih koristimo kako bi apstraktne pojmove i nežive pojave opisali ili poput trodimenzionalnih objekata (kao npr. u slučaju „nešto mi je *na* pameti“), ili poput živih bića (npr. „hodao je *s* papirom *u* ruci“). Na taj način svijet prilagođujemo našem, ljudskom, shvaćanju i podređujemo ga sebi, što nije odraz neke određene kulture, već antropocentričnog načina razmišljanja. Nadalje, najbrojnija grupa kod Obame, a ujedno i druga najbrojnija kod Putina, je grupa DRŽAVA/NACIJA JE ŽIVO BIĆE (METONIMIJA). Uporaba ove grupe vrlo je zanimljiva za razumijevane svrhe govora: naime, Obama je koristi tri puta češće nego Reagan i jedanaest puta češće nego Gorbačov, a gotovo dvostruko češće nego Putin. Sam Putin koristi je također vrlo često i možemo vidjeti da su uloge pojedinih država, odnosno vodstava država, za njih (osobito za Obamu) znatno važnije nego za Reagana i Gorbačova, što je ironično, s obzirom na to da je Hladni rat bio konflikt na puno većoj razini i sa znatno većim posljedicama, dok je Krimska kriza zapravo podosta lokalizirani sukob. No to možemo objasniti samom prirodom metonimije, a to je da se njome želi izbjeći „uperivanje prstom“ na nekoga: kada Obama i Putin kritiziraju postupke „onoga drugoga“, ne koriste nikakva imena, već govore o „Rusiji“, „Americi“, „Zapadu“ i sl. Gorbačov i Reagan, s druge strane, nisu imali potrebe za tim: bilo je jasno da se obraćaju zapravo jedan drugome, onima koji su donijeli određene odluke, stoga u govorima ima znatno više „gospodina Reagana i gospodina Gorbačova“ nego što ima „SAD-a i SSSR-a“. Osim toga, razgovor između njih bio je upravo to – razgovor, odnosno rasprava lice u lice, što nije situacija s Putinom i Obamom, koji su svoja mišljenja češće izražavali putem medija nego izravno – njihov odnos u tom periodu nije bio prijateljski, što se vidi i iz metafora koje koriste. Što se tiče grupa STVARI/BIĆA SU SPREMNICI i DRŽAVA JE SPREMNIK, one su zapravo podvrsta grupe „prijedlozi u sekundarnom značenju“ – u njoj se na države gleda kao na zatvoreni prostor u koji se ulazi i iz kojega se izlazi, iz koje stvari „istječu“ i tome slično – ali ujedno su i najčešća podvrsta, stoga su izdvojene kao posebne tematske grupe. Najčešće su korištene uz prijedloge *in* i *ex*, tj. „u“, iako je u nekim slučajevima o državama rečeno da su „otvorene“, a o problemima koji su ih zadesili kao „unutarnjim“ i „vanjskim“. Kategorija KONKRETIZIRANJE APSTRAKTNIH POJMOVA u engleskom i ruskom koristi se drukčije: naime, u

engleskom je najčešće, kao što je već i spomenuto, odraz fraznih glagola (kombinacije glagola *take, make, get* i *have* ('uzeti', 'napraviti', 'dobiti' i 'imati') s apstraktnim pojmovima i pojavama), dok je u ruskom odraz čestih kolokacija s glagolima koji imaju izvorno, „fizičko“ značenje, i figurativno značenje (npr. *приниматься*, 'uhvatiti se', *откладывать*, 'odlagati', i sl. u kombinaciji s riječima koje ne predstavljaju fizički objekt). Nadalje, grupe METONIMIJE NEVEZANE UZ DRŽAVU/NACIJU i OSTALE PERSONIFIKACIJE, a naročito grupa KRETANJE (NOGAMA I PADOVI), najraznolikije su grupe koje se tiču individualnog korištenja od strane govornika i najviše ukazuju na način na koji svrha utječe na uporabu konceptualnih metafora. Iako sve one ukazuju na vrstu kretanja, personifikacije i metonimije koje ne „spadaju“ u druge grupe, kao što je i pokazano u ovom radu, svaki od političara riječi unutar tih skupina koristi na drukčiji način i s drukčijom namjerom, ovisno o poruci koju želi prenijeti. Za razliku od ovih grupa, što se tiče metafora VRIJEME JE PROSTOR/SPREMNIK, GLEDANJE (VIDJETI JE ZNATI), VELIČINA JE ZNAČENJE, BLISKOST JE FIZIČKA BLIZINA, one se u oba jezika i kod svih političara koriste na vrlo sličan način te samim značenjem ne doprinose svrsi teksta. Na kraju, što se tiče grupa IZGRADNJA I GRAĐEVINE, STAJANJE, ZDRAVLJE I FIZIČKO STANJE, AGRESIJA I BORBA te PROMJENA VELIČINE, iako se pojavljuju u govorima svih četvorice političara, kod nekih političara neke su znatno češće nego kod drugih i obrnuto. Tako su, npr., za Reagana bitni PROMJENA VELIČINE i IZGRADNJA I GRAĐEVINE, za Gorbačova IZGRADNJA I GRAĐEVINE (dok se jednako učestala grupa STAJANJE koristi u smislu „određeni problem *stoji* pred nama/*predstoji*“), za Obamu STAJANJE, ZDRAVLJE I FIZIČKO STANJE te AGRESIJA I BORBA, a za Putina IZGRADNJA I GRAĐEVINE, što ponovo direktno ukazuje na svrhu njihovih govora.

Što se tiče konvencionalnosti i hotimičnosti govora, strogo brojčano gledajući, najveći broj hotimičnih metafora ima Putin (75), zatim Reagan (52), Gorbačov (26) pa Obama (8) – sveukupno u svih dvanaest govora, dakle, takvih metafora je 161, odnosno 0,83 % u odnosu na sve riječi u tekstu te 5,40 % u usporedbi sa svim metaforama u tekstu. Isto tako, ako usporedimo sam broj metafora u tekstu s ukupnim brojem metafora u tekstu, Putinove hotimične metafore pokrivaju ukupno 2,52 % svih metafora, Reaganove 1,74 %, Gorbačovljeve 0,87 %, a Obamine 0,27 %. Doduše, ako usporedimo broj metafora svakog od političara s ukupnim brojem metafora u njihovim govorima, tada je slika nešto drukčija: sukladno tome, najviše hotimičnih metafora u odnosu na ukupan broj metafora u njihovim govorima ima Gorbačov (7,98 %), zatim Putin (7,72 %) te Reagan i Obama (5,77 %, odnosno 1,02 %). Kao što je bilo i za očekivati, postotak ovih metafora vrlo je malen, manji od 10 %, a ni broj nekonvencionalnih metafora nije ništa veći; čak štoviše, najviše kreativnih metafora

nalazimo u Putinovim govorima, njih 13, što je 0,44 % u odnosu na sve metafore u svih dvanaest govora, a 1,34 % u odnosu na sve metafore u njegovim govorima. Za njim slijedi Reagan s 11 kreativnih metafora (tj. 0,37 % u odnosu na sve metafore u svim govorima te 1,22 % u odnosu na sve metafore u svojim govorima), Obama s dvije (0,07 % u odnosu na sve metafore u svim govorima te 0,26 % u odnosu na sve riječi u svojim govorima) te Gorbačov s nijednom nekonvencionalnom metaforom. Sveukupno, dakle, od 2.982 metafora pronađenih u transkriptima govora, njih tek 26 nekonvencionalno je, što je pet puta manje od broja hotimičnih metafora u tekstu. Iz ovoga možemo zaključiti da su ruski političari skloniji hotimičnim metaforama nego njihovi američki suvremenici, ali i ovdje u obzir moramo uzeti duljinu govora i činjenicu da su dva Putinova govora te dva Gorbačovljeva govora kraća od 500 riječi, što također može utjecati na broj metafora u njima. S druge strane, jedan od Obaminih govora također ima nešto više od 600 riječi, a ne sadrži niti jednu konceptualnu metaforu, dok se sve konceptualne metafore u Gorbačovljevim govorima nalaze u njegovom najduljem govoru, stoga možemo zaključiti da broj metafora ne ovisi o količini teksta, a možda čak ni o individualnom stilu govornika (iako bi i to moglo imati utjecaj) koliko o samoj svrsi govora.

Na kraju, što se tiče dodatnog područja interesa u ovom radu – promjena metafora kroz vrijeme, u ovom radu nisu uočene naznake koje bi ukazivale na to da su se metafore kroz vrijeme promijenile. Ako su neke tematske grupe u određeno doba korištene više nego druge, to je uglavnom odraz svrhe govora te s vremenom ima veze samo u tom smislu. Osim toga, u ruskim govorima ni u jednom periodu nisu uočene nikakve engleske posuđenice, a čak i nekonvencionalne metafore nisu dolazile ni iz kakvih neuobičajenih ili modernih područja, već iz područja svakodnevnog života, odnosno njegovih aspekata koji su jednaki već godinama. Naposljetku, govori ne samo da ne sadrže različit broj tehnoloških metafora, već ih političari općenito koriste vrlo malo, što se vidi iz tematskih grupa metafora: u govorima su sveukupno dvije tehnološke metafore – jedna kod Putina i jedna kod Obame. Putin tako u jednoj situaciji koristi metaforu *машина идѣт, двигается* ('auto ide, kreće se'), kojom se referira na odluku Amerike da nastavi dalje, unatoč problemima na koje joj je Rusija ukazivala, dok Obama rusku proizvodnju energije naziva 'motorom ruske ekonomije', *the engine of the Russian economy*. Iako ove „moderne“, tehnološke metafore nalazimo isključivo u novijim govorima, one ne predstavljaju koncepte koji nisu postojali za vrijeme Hladnog rata (i motori i automobili su tada već bili vrlo poznati), a također ih je izuzetno malo te ih više možemo smatrati „izuzetkom koji potvrđuje pravilo“, a ne oznakom promjena kroz vrijeme.

Dakle, možemo zaključiti da je a) vremenski razmak između perioda analiziranih u ovim radovima premalen i b) kognitivni sustav univerzalan i stabilan sustav koji teško prolazi kroz promjene.

Iako rezultati analize metafora u radu odgovaraju zaključcima do kojih su neki znanstvenici već došli, rad ima nekoliko ograničenja vezanih uz korpus, nedostatak više procjenitelja i ograničenja ruskih izvora. Korpus koji je korišten relativno je malen i kako bi se došlo do temeljitijih i preciznijih zaključaka, moralo bi se provesti opsežnije istraživanje (analiza većeg broja govora i/ili političara), što ovdje zbog prirode samog rada (odnosno, poželjne veličine diplomskog rada) nije bilo moguće. Osim toga, analizu korpusa (za razliku od analize Praglejaz grupe), iako temeljitu, provela je samo jedna osoba, što je zasigurno utjecalo na objektivnost rada: sve procjene ciljne i izvorne domene donosila je isključivo autorica te postoji mogućnost da su određene metafore „pripale“ u „krive“ tematske grupe. Na kraju, vjerojatno najveće ograničenje, kao i glavno objašnjenje, veličine korpusa, bila je i nemogućnost dolaska do ruske građe. Naime, s obzirom na zatvorenost SSSR-a (a donekle i suvremene ruske države), do političkih govora svih, osim posljednjih dvaju predsjednika (Gorbačova i donekle Brežnjeva) nije moguće doći autorici poznatim načinima – cjeloviti govori za javnost nisu dostupni niti u pismenom, niti u video formatu. Osim toga, analiza isječaka govora ne bi omogućila objektivnu analizu, s obzirom na to da isječki najčešće prikazuju najživopisnije trenutke govora. Analizu govora američkih predsjednika znatno je lakše provesti, s obzirom na to da je pristup samim govorima otvoren, ali cilj ovog rada bila je usporedna analiza podjednakog opsega američke i ruske građe kako bi rezultati bili što objektivniji i podjednako potkrijepljeni, stoga je ipak odlučeno da će i „američki dio“ ovog rada biti ograničen. Unatoč svemu, postoji nada da će dublja i veća analiza na ovu temu u budućnosti biti provedena, odnosno, da će uvjeti za nju biti optimističniji.

Kao što je već rečeno, (konceptualne) metafore nisu samo pjesnička figura: one su alat pri oblikovanju našeg govora u svakodnevnom životu i u raznim prilikama. One su produkt našeg kognitivnog sustava i životnog iskustva i, kao takve, u sličnom obliku pojavit će se u riječima mnogih govornika – uključujući političke govornike – bez obzira na njihovo podrijetlo, kulturološku pozadinu itd., kao što je pokazano i u ovom radu. Nadalje, metafore su važan aspekt komunikacije i kao takve služe određenoj svrsi. Iako je u nekim slučajevima, kao što je to u ovom radu s metaforama iz skupine PRIJEDLOZI U SEKUNDARNOM ZNAČENJU ili DRŽAVA JE PROSTOR/SPREMNIK, svrha jednostavno prijenos informacije na način ukrepljen u (konceptualnom) kognitivnom ljudskom sustavu, u mnogim slučajevima svrha metafora je

doprinos značenju i svrsi govora u kojem se koriste – bilo to nehodično ili hotimično, putem konvencionalnih izraza ili kreativne usporedbe. Isto tako, sama svrha govora – kako svakodnevnog, tako i, kao u slučaju ovog rada, političkog – utječe na korištenje konceptualnih metafora, njihov oblik, način korištenja i sl. Iako su za konceptualne metafore važni i individualni stil i kultura govornika, kao i tema o kojoj pripovijeda, ovim radom pokazalo se da na njih najviše utječe svrha, odnosno poruka koju nose u kontekstu cjelovitog govora. No, ovim radom samo se „zagreblo u površinu“ značenja svrhe za konceptualne metafore i za bolji uvid u tu temu potrebna su daljnja istraživanja.

8. Literatura:

- blokovska politika. (n.d.). *Hrvatska enciklopedija*. Zagreb: Leksikografski zavod Miroslav Krleža. Preuzeto s: <http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=8203> (Datum pristupa: 28.4.2020.)
- hladni rat. (n.d.). *Hrvatska enciklopedija*. Zagreb: Leksikografski zavod Miroslav Krleža. <http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=25798> (Datum pristupa: 28.4.2020.)
- metafora (n.d.). *Hrvatska enciklopedija*. Zagreb: Leksikografski zavod Miroslav Krleža. Preuzeto s: <https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?ID=40344> (Datum pristupa: 4.6.2020.)
- Sjevernoatlantski savez (n.d.). *Hrvatska enciklopedija*. Zagreb: Leksikografski zavod Miroslav Krleža. Preuzeto s: <http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=56345> (Datum pristupa: 29.4.2020.)
- Ukrajina (n.d.). *Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje*. Zagreb: Leksikografski zavod Miroslav Krleža. Preuzeto s: <http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=63065> (Datum pristupa: 29.4.2020.)
- Anikin, E.E., Budaev, E.V. i Chudinov, A.P. (2015). 'Historical dynamics of metaphoric systems in Russian political communication', *Voprosy Kognitivnoy Lingvistiki*, 3(44), str. 26—32. Preuzeto s: https://www.researchgate.net/publication/287371738_Historical_dynamics_of_metaphoric_systems_in_Russian_political_communication (Datum pristupa: 20.4.2020.)
- Baranov = Баранов et al. (2004). *Политический дискурс: методы анализа тематической структуры и метафорики*. Moskva: Фонд ИНДЕМ.
- Charteris-Black, J. (2005). *Politicians and Rhetoric*. Basingstoke: Palgrave Macmillan.
- Čudinov = Чудинов, А.П. (2009). *Спортивная метафора в современном российском политическом дискурсе*. Preuzeto s: <https://www.bibliofond.ru/view.aspx?id=124792> (Datum pristupa: 28.05.2020.)
- Dălălău, D. (2011). 'General Considerations on the Traditional And Cognitive Approach to Metaphor', *Studia Universitatis Petru Maior. Philologia*, 11, str. 235-240. Preuzeto s:

<http://www.diacronia.ro/ro/indexing/details/A3071/pdf#:~:text=The%20traditional%20view%20of%20metaphor> (Datum pristupa: 4.6.2020.)

Jurčić Katunar, C. (2018). 'Metafora kao (svjesna) diskursna strategija – pragmatički aspekti konceptualne metafore', *Fluminensia*, 30(2), str. 229-249. Preuzeto s:

<https://doi.org/10.31820/f.30.2.14> (Datum pristupa: 14.05.2020.)

Koteyko, N. i Ryazanova-Clarke, L. (2009). 'The Path and Building Metaphors in the Speeches of Vladimir Putin: Back to the Future?', *Slavonica*, 15(2), str. 112-127.

Preuzeto s: <https://doi.org/10.1179/136174209X12507596634810> (Datum pristupa: 07.06.2020.)

Kövecses, Z. (2010). *Metaphor: A Practical Introduction*. New York: Oxford University Press.

Kövecses, Z. (2015). *Where Metaphors Come From: Reconsidering Context in Metaphor*. New York: Oxford University Press.

Lakoff, G. i Johnson, M. (1980). *Metaphors We Live By*. Chicago: Chicago University Press.

Mihail Gorbachev (2020). *Encyclopaedia Britannica*. Encyclopaedia Britannica, inc. Preuzeto s: <https://www.britannica.com/biography/Mikhail-Gorbachev> (Datum pristupa: 07.06.2020.)

Musolff, A. (2016). *Political Metaphor Analysis: Discourse and Scenarios*. London, Oxford, New York, New Delhi, Sydney: Bloomsbury Academic..

Obama, B. (2010). 'Remarks by President Obama and President Medvedev of Russia at New START Treaty Signing Ceremony and Press Conference', transkript, *Obama White House*, 8. travnja. Preuzeto s: <https://obamawhitehouse.archives.gov/the-press-office/remarks-president-obama-and-president-medvedev-russia-new-start-treaty-signing-cere> (Datum pristupa: 18.5.2020.)

Pragglejaz Group. (2007). MIP: 'A Method for Identifying Metaphorically Used Words in Discourse', *Metaphor and Symbol*, 22(1), str. 1-39. Preuzeto s: https://www.lancaster.ac.uk/staff/eiaes/Pragglejaz_Group_2007.pdf (Datum pristupa: 10.4.2020.)

- Reijnierse et al. (2018). 'DMIP: A Method for Identifying Potentially Deliberate Metaphor in Language Use', *Corpus Pragmatics* 2, str. 129–147. Preuzeto s: <https://doi.org/10.1007/s41701-017-0026-7> (Datum pristupa: 17.05.2020.)
- Ronald Reagan. (2020). *Encyclopaedia Britannica*. Encyclopaedia Britannica, inc. Preuzeto s: <https://www.britannica.com/biography/Ronald-Reagan/Relations-with-the-Soviet-Union> (Datum pristupa: 10.06.2020.)
- Rogić Musa, T. (2012). 'Od metafore-riječi do metafore-funkcije. Prilog metodologiji proučavanja metaforike u književnom tekstu', *Filozofska istraživanja*, 32(1), str. 139-152. Preuzeto s: <https://hrcak.srce.hr/84051> (Datum pristupa: 04.06.2020.)
- Sopova = Сопова, И.В, Мишанова, Ю. В і Долуденко, О. С. (2015). 'Трансформации фразеологизмов в русском политическом дискурсе и риски национальной культуры', *Риски в изменяющейся социальной реальности: проблема прогнозирования и управления*. Белгород: Новости Белгородского государственного национального исследовательского университета, str. 652-657. Preuzeto s: <http://dspace.bsu.edu.ru/handle/123456789/14659> (Datum pristupa: 30.05.2020.)
- Stanojević, M. M. (2013). *Konceptualna metafora: temeljni pojmovi, teorijski pristupi i metode*. Zagreb: Biblioteka Srednje Europe.
- Steen, G. (2008). 'The Paradox of Metaphor: Why We Need a Three-Dimensional Model of Metaphor', *Metaphor and Symbol*, 23(4), str. 213-241. Preuzeto s: https://www.researchgate.net/publication/237378920_The_Paradox_of_Metaphor_Why_We_Need_a_Three-Dimensional_Model_of_Metaphor (Datum pristupa: 05.06.2020.)
- Steen, G. (2015). 'Developing, testing and interpreting Deliberate Metaphor Theory', *Journal of Pragmatics*, 90, str 67-72. Preuzeto s: <https://doi.org/10.1016/j.pragma.2015.03.013> (Datum pristupa: 04.06.2020.)
- Steen, G. (2017). 'Deliberate Metaphor Theory: Basic assumptions, main tenets, urgent issues', *Intercultural Pragmatics*, 14(1), str. 1-24. Preuzeto s: https://www.researchgate.net/publication/314489134_Deliberate_Metaphor_Theory_Basic_assumptions_main_tenets_urgent_issues (Datum pristupa: 03.06.2020.)

Šarić, Lj. (2005). 'Metaphorical models in EU discourse in the Croatian media', *Jezikoslovlje*, 6.2., str. 145-170. Preuzeto s: <https://hrcaak.srce.hr/30867> (Datum pristupa: 03.08.2020.)

Trenin, D. (2014). The crisis in Crimea could lead the world into a second cold war, *The Guardian*. Preuzeto s: <https://www.theguardian.com/commentisfree/2014/mar/02/crimea-crisis-russia-ukraine-cold-war> (Datum pristupa: 20.04.2020.)

Vraciu, M. (2012). 'Russia(n) in Context: Aspects of Metaphor in the Russian Political Discourse'. *Cultural and Linguistic Communication*, 2(4), str. 310-324. Preuzeto s: https://www.ijcr.eu/articole/99_38_pdfsam_IJCR%204-2012%20tipo.pdf. (Datum pristupa: 6.5.2020.)

Vladimir Putin. (2020). *Encyclopaedia Britannica*. Encyclopaedia Britannica, inc. Preuzeto s: <https://www.britannica.com/biography/Vladimir-Putin> (Datum pristupa: 07.06.2020.)

Wallenfeldt, J. i Mendel. D. (2020). 'Barack Obama'. *Encyclopaedia Britannica*. Encyclopaedia Britannica, inc. Preuzeto s: <https://www.britannica.com/biography/Barack-Obama> (Datum pristupa: 25.4.2020.)

Izvori:

Gorbačov, M. (1987). 'Ответ на обращения участников советско-американского "Похода за мир"', transkript, *Historic*, 5. srpnja. Preuzeto s: <http://historic.ru/books/item/f00/s00/z0000235/st030.shtml> (Datum pristupa: 21.05.2020.)

Gorbačov, M. (1987). 'Выступление на церемонии официальных проводов М. С. Горбачева президентом США Р. Рейганом у белого дома', transkript, *Historic*, 10. prosinca. Preuzeto s: <http://historic.ru/books/item/f00/s00/z0000235/st083.shtml> (Datum pristupa: 21.05.2020.)

Gorbačov, M. (1987). 'Выступление в белом доме с обращением к Советскому и Американскому народам', transkript, *Historic*, 8. prosinca. Preuzeto s:

- <http://historic.ru/books/item/f00/s00/z0000235/st075.shtml> (Datum pristupa: 21.05.2020.)
- Obama, B. (2014). 'Statement by the President on Ukraine', transkript, *Obama White House*, 17. ožujka. Preuzeto s: <https://obamawhitehouse.archives.gov/the-press-office/2014/03/17/statement-president-ukraine> (Datum pristupa: 18.5.2020.)
- Obama, B. (2014). 'Statement by the President on Ukraine', transkript, *Obama White House*, 29. srpnja. Preuzeto s: <https://obamawhitehouse.archives.gov/the-press-office/2014/07/29/statement-president-ukraine> (Datum pristupa: 18.5.2020.)
- Obama, B. (2014). 'Remarks by President Obama to the People of Estonia', transkript, *Obama White House*, 3. rujna. Preuzeto s: <https://obamawhitehouse.archives.gov/the-press-office/2014/09/03/remarks-president-obama-people-estonia> (Datum pristupa: 18.5.2020.)
- Putin, V. (2014). 'Обращение Президента Российской Федерации', *Kremlin*, 18. ožujka. Preuzeto s: <http://www.kremlin.ru/events/president/news/20603> (Datum pristupa: 20.5.2020.)
- Putin, V. (2014). 'Митинг «Мы вместе!» в поддержку принятия Крыма в состав Российской Федерации', *Kremlin*, 18. ožujka. Preuzeto s: <http://www.kremlin.ru/events/president/news/20603> (Datum pristupa: 20.5.2020.)
- Putin, V. (2019). 'Концерт по случаю пятилетия воссоединения Крыма с Россией', *Kremlin*, 18. ožujka. Preuzeto s: <http://www.kremlin.ru/events/president/news/60096> (Datum pristupa: 20.5.2020.)
- Reagan, R. (1985). 'Address Before a Joint Session of the Congress Following the Soviet-United States Summit Meeting in Geneva', transkript, *Reagan Library*, 21. studenog. Preuzeto s: <https://www.reaganlibrary.gov/research/speeches/112185c> (Datum pristupa: 20.5.2020.)
- Reagan, R. (1986). 'Address to the Nation on the Meetings With Soviet General Secretary Gorbachev in Iceland', transkript, *Reagan Library*, 13. listopada. Preuzeto s: <https://www.reaganlibrary.gov/research/speeches/101386a> (Datum pristupa: 20.5.2020.)

Reagan, R. (1987). 'Address to the Nation on the Soviet-United States Summit Meeting',
transkript, *Reagan Library*, 10. prosinca. Preuzeto s:
<https://www.reaganlibrary.gov/research/speeches/121087d> (Datum pristupa:
20.5.2020.)

Macmillan Dictionary. <https://www.macmillandictionary.com/>

Викисловарь. <https://ru.wiktionary.org>